

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่องการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติ ของบ้านพรสวรรค์ ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการศึกษเกี่ยวกับแนวคิดต่างๆ จากเอกสารประเภทตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่นั้น ผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น ข้อมูลพื้นฐานและบริบทชุมชน ปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้ง การต่อสู้ของชุมชน และสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน ตลอดจนประสิทธิภาพ และผลของการจัดการความขัดแย้งที่ดำเนินการไปบ้างแล้ว พื้นที่ที่เข้าไปสำรวจ ได้แก่ หมู่บ้านพรสวรรค์ ภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าจอมทอง ทั้งนี้โดยก่อนหน้าที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสำรวจพื้นที่ต่างๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาข้อพิพาท ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งปัญหาได้เกิดขึ้นเป็นเวลาที่ยืดเยื้อยาวนาน จนกลายเป็นสถานการณ์ความขัดแย้ง และทุกๆ ฝ่ายหาทางแก้ปัญหาย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ที่ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านพรสวรรค์ในการศึกษารั้งนี้ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1) หมู่บ้านพรสวรรค์เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และมีปัญหาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ก่อให้เกิดผลกระทบ และเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐ ทั้งนี้ชุมชนบ้านพรสวรรค์ได้ประสานกับองค์กรภาครัฐ และองค์กรอิสระ เพื่อขอความช่วยเหลือแก้อปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ด้วยการ พบปะเจรจา และยื่นหนังสือร้องเรียน เป็นต้น มาโดยตลอด นับตั้งแต่เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น

2) ในความจริง ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เกิดผลกระทบต่อหลายฝ่าย แต่การจัดการกับปัญหารั้งนี้ ตัวแทนชุมชนบ้านพรสวรรค์ได้เป็นแกนนำของชุมชนในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมาโดยตลอด

3) พื้นที่หมู่บ้านพรสวรรค์อยู่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยของผู้วิจัยในระหว่างการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีระยะห่างประมาณ 60 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมสะดวก มีถนนลาดยางที่ใช้ในการเดินทาง ยานพาหนะสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสัมพันธ์กับชาวบ้าน เพื่อสามารถเก็บข้อมูลทั้งเบื้องหน้าและเบื้องลึกได้อย่างสะดวกต่อไป โดยที่ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาของผลการวิจัย ออกเป็น 5 ประการ ดังนี้

4.1 บริบทของพื้นที่

4.1.1 บริบทของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง

4.1.2 บริบทของพื้นที่หมู่บ้านพรสวรรค์

4.2 ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่

4.2.1 วิวัฒนาการของความขัดแย้งในพื้นที่

4.2.2 ปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้ง

4.2.3 การต่อสู้ของชุมชน

4.2.4 สถานการณ์ของความขัดแย้งในปัจจุบัน

4.2.5 มูลเหตุ และการจัดการความขัดแย้งเบื้องต้น

4.3 ปัจจัย และกระบวนการที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

4.4 ประสิทธิภาพและผลของการจัดการความขัดแย้ง

4.4.1 การจัดการความขัดแย้งในช่วงแรก (พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2539)

4.4.2 การจัดการความขัดแย้งในช่วงที่สอง (พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2542)

4.4.3 การจัดการความขัดแย้งในช่วงปัจจุบัน (พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2553)

4.4.4 ผลของการจัดการความขัดแย้ง

4.5 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้ง

4.5.1 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงนโยบาย

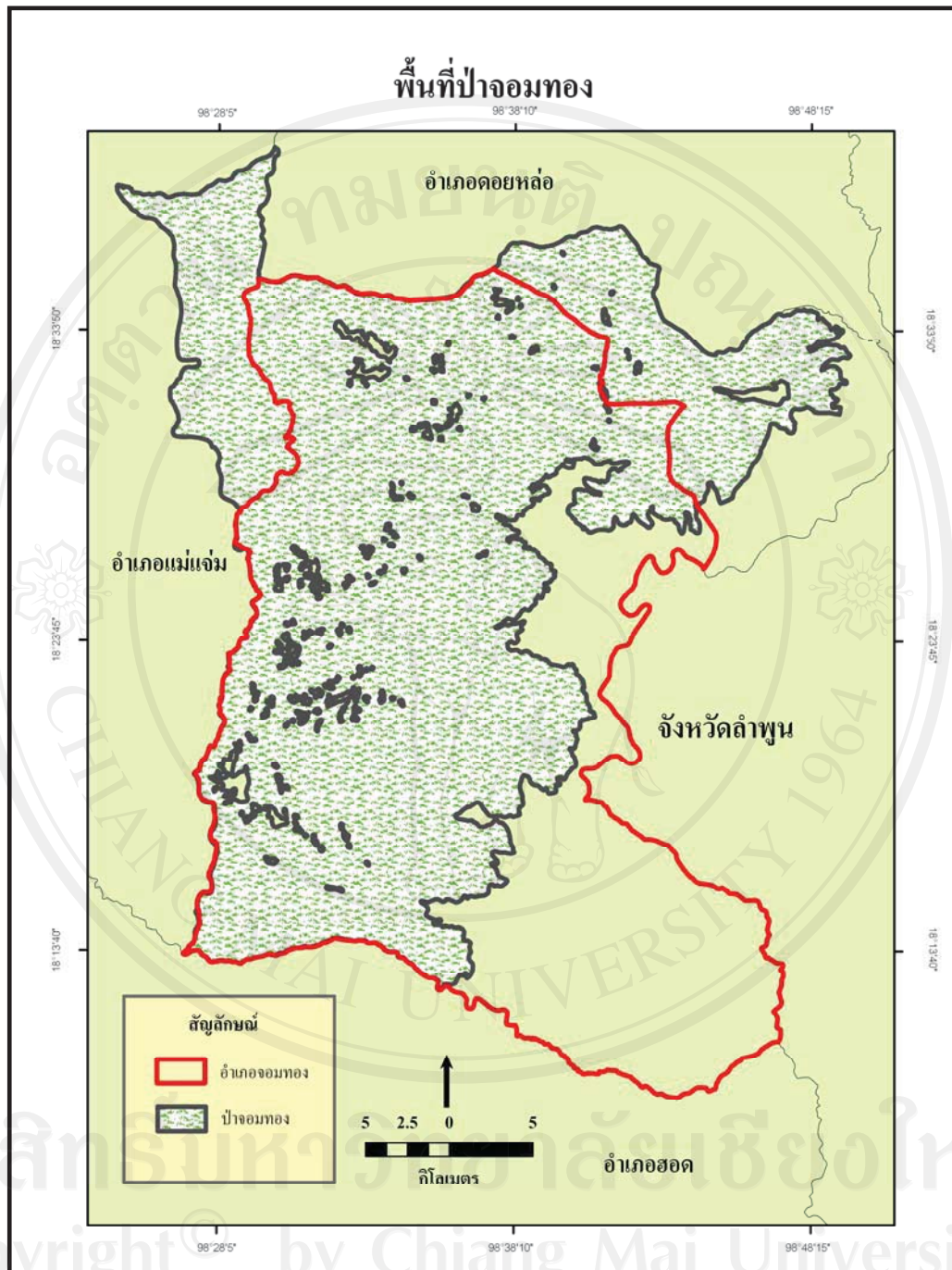
4.5.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงพื้นที่

4.5.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงปฏิบัติ

4.1 บริบทของพื้นที่

4.1.1 บริบทของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง

ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง กำหนดโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 212 (พ.ศ.2510) ประกาศป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2510 ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 84 ตอนที่ 82 ลงวันที่ 1 กันยายน 2510 มีเนื้อที่ประมาณ 536,625 ไร่ ครอบคลุมในท้องที่ตำบลยางคราม ตำบลสองแคว ตำบลบ้านหลวง ตำบลสบเตี๊ยะ และตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวเขตและพื้นที่ติดต่อดังนี้

ภาพ 4.1 พื้นที่ป่าจอมทอง, 2554

ที่มา: ประยุกต์มาจากข้อมูลแผนที่ของศูนย์เทคโนโลยีอวกาศภาคเหนือ

ทิศเหนือ	จดอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	จดป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ขานและป่าแม่วาง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	จดอำเภอป่าซาง และอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน และป่าสงวนแห่งชาติ ป่าท่าสาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ต่อมาเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2521 ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 753 (พ.ศ.2521) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 95 ตอนที่ 62 ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2521 ให้เพิกถอนป่าจอมทอง เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2521 ในท้องที่ตำบลยางคราม ตำบลสองแคว ตำบลบ้านหลวง ตำบลสบเตี๊ยะ และตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่เพิกถอนประมาณ 183,125 ไร่ จึงทำให้ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทองเหลือเนื้อที่ประมาณ 353,500 ไร่ ในปี พ.ศ. 2521

และในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการกำหนดบริเวณที่ดินป่าจอมทอง ป่าแม่แจ่ม และป่าแม่ตื่น ในท้องที่ตำบลคอนแก้ว ตำบลสบเตี๊ยะ ตำบลแม่สอย ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม และตำบลหางดง ตำบลฮอด ตำบลป่อหลวง ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2534 ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งอุทยานเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2534 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 21 เล่มที่ 108 ตอนที่ 211 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2534 มีเนื้อที่ประมาณ 345,629 ไร่ จึงทำให้ทราบว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง จะมีพื้นที่บางส่วนที่ประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ รวมกับแนวเขตป่าแม่แจ่ม และป่าแม่ตื่น รวมทั้งพื้นที่ที่ประกาศเพิกถอนอีกส่วนหนึ่งดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ฉะนั้นใน ปี พ.ศ. 2534 พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง จะมีเนื้อที่เหลือน้อยกว่าเดิมที่ประกาศไว้ใน ปี พ.ศ. 2510 แต่เนื่องจากป่าแห่งนี้มีไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง ไม้พลวง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ตะเคียน ไม้ยาง ไม้สนเขา และไม้ชนิดอื่นๆ ซึ่งมีจำนวนมาก และของป่ากับทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย จึงยังคงต้องรักษาเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นไว้

โดยมีข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติพื้นฐานและทรัพยากรนันทนาการ ดังนี้

1.) ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนของทิวเขาดนนรงค์ชัย ที่ทอดตัวตามแนวเหนือ-ใต้ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 400-1,909 เมตร นอกจากนี้ยังมียอดเขาต่างๆ ที่มีความสูงแตกต่างกันมา เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำ

สำคัญ 3 สาย ได้แก่ น้ำแม่แจ่ม น้ำแม่วาง น้ำแม่ต้น ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำปิง (อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์, 2552)

2.) ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดเอาความชุ่มชื้นและเมฆฝนเข้ามา ทำให้เกิดฤดูกาลต่างๆ โดยจะมีฤดูร้อน ในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน และฤดูหนาว ในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 20 องศาเซลเซียส ในช่วงฤดูหนาวในเดือนธันวาคม อุณหภูมิเฉลี่ยจะอยู่ระหว่าง 15-17 องศาเซลเซียส มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 10-14 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,000-2,100 มิลลิเมตรต่อปี (อ้างแล้ว)

3.) พืชพรรณและสัตว์ป่า

สภาพป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทองสามารถจำแนกออกได้เป็น

- **ป่าเบญจพรรณ** พบในพื้นที่ที่มีระดับความสูงระหว่าง 400-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้เด่นที่สำคัญ ได้แก่ สัก ตะแบก ประดู่ แดง มะกั้ม สมอไทย กาสามปึก สลีนก กระบก ซ้อ และไม้ชนิดต่างๆ

- **ป่าเต็งรัง** พบที่ระดับความสูง 400-900 เมตรจากระดับน้ำทะเล ตามเนินเขาหรือสันเขาที่แห้งแล้ง พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่ประกอบด้วย เต็ง รัง เหียง พลวง พะยอม

- **ป่าสนเขา** พบในพื้นที่ที่มีระดับความสูงระหว่าง 900-1,500 เมตรจากระดับน้ำทะเล โดยมีสนสองใบและสนสามใบเป็นไม้เด่น พันธุ์ไม้อื่นและพืชพื้นล่างที่พบได้แก่ สารภีดอย ค่าหด หว่า เหมือนคนตัวผู้ เม้าแดง รักใหญ่ ทะโล้ ก่อแป้น ก่อเดือย ก่อแพะ สาบเสือ หนาด กระชายป่า และข่าลิง

- **ป่าดิบเขา** พบโดยทั่วไปในพื้นที่ที่มีความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตรขึ้นไป พันธุ์ไม้ที่พบ เช่น จำปีป่า อบเชย สารภีป่า กำลั้งเสือโคร่ง และก่อกชนิดต่างๆ

สัตว์ป่าที่พบในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง ได้แก่ กิ้ง หนูป่า เสือปลา ลิงวอก ชะนีมือขาว ชะมดเขียด หม่าไม้ เม่นหางพวง ลิ่นชวา กระต่ายป่า กระรอกท้องแดง ค้างคาวดอย เขี้ยววิ่ง นกกระทาทู่ง ไก่ป่า ไก่ฟ้าหางลายขวาง นกคุ้มอกลาย นกเขาเขียว นกบั้งรอกใหญ่ นกเค้าโม่ง นกแอ่นตาล นกขุนแผนหัวแดง นกแก้ว นกโพระดก นกหัวขวานต่างแคะ นกปรอดทอง นกแซงแซวหางปลา นกกินปลีหางยาวคอสีฟ้า เต่าปูลู เต่าเหลือง กิ้งก่าบินปีกแดง

แย้ ตะกวด งูเหลือม งูสามเหลี่ยม งูจงอาง อึ่งลาย กบห้วย ปาดบ้าน และคางคกบ้าน เป็นต้น (อ้างอิงแล้ว)

4.1.2 บริบทของชุมชนบ้านพรสวรรค์ ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัด เชียงใหม่

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทชุมชน เพื่อทำความเข้าใจกับพื้นที่ ที่ทำการศึกษา กล่าวคือ บ้านพรสวรรค์ โดยการศึกษาบริบทชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ การสำรวจ และศึกษาจากข้อมูลเอกสาร เช่น เอกสารทางราชการ เอกสารงานวิจัย และ สื่อโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นต้น ได้ผลการศึกษาดังนี้

ลักษณะทางกายภาพ

บ้านพรสวรรค์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ของป่าจอมทองมีอาณาเขตติดต่อดับอุทยานแห่งชาติ ดอยอินทนนท์ พื้นที่ป่าจะเป็นป่าเต็งรัง และป่าสักที่ปลูกโดยกรมป่าไม้ พื้นที่เป็นที่ลาดจากเหนือ ไปสู่ทางใต้ มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 300-400 เมตร เหมาะแก่การปลูกพืช ยืนต้นเช่น ลำไย มะม่วง เป็นต้น

ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้งของหมู่บ้านพรสวรรค์ ตั้งอยู่หมู่ 14 ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอาณาเขตดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

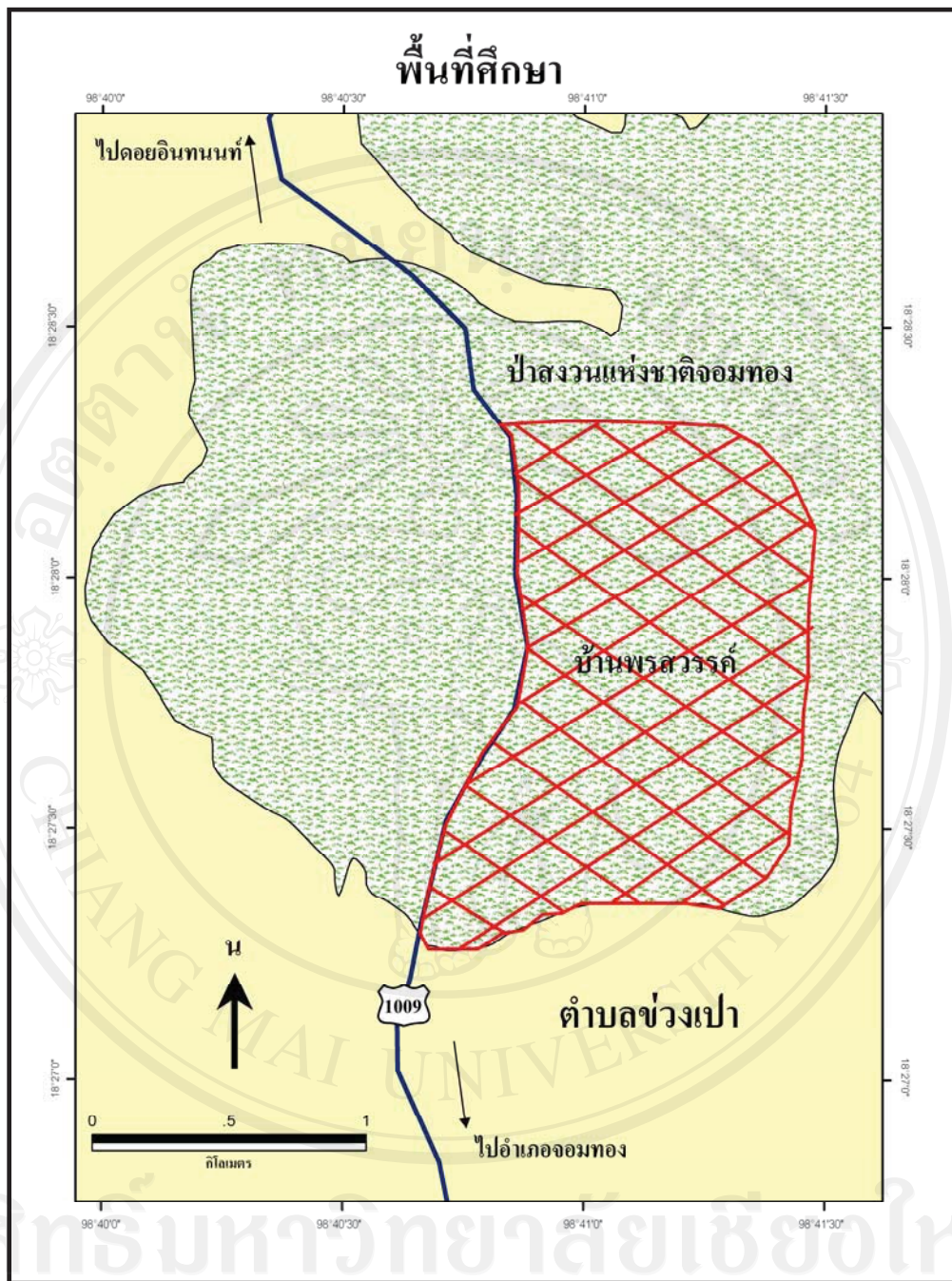
ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านอังครักษ์ ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง

ทิศตะวันตก ติดกับถนนหลวง หมายเลข 1009 (จอมทอง-ดอยอินทนนท์)

การก่อตั้งหมู่บ้าน

บ้านพรสวรรค์ เป็นหมู่บ้าน แยกมาจากบ้านอังครักษ์ อาศัยส่วนใหญ่เป็นคนพื้นราบ ประมาณปี พ.ศ.2527 ระยะเวลาแรกมีการเข้ามาอาศัยอยู่ประมาณ 47 กว่าครัวเรือน ก่อนที่จะขยายเพิ่มขึ้น เป็น 62 ครัวเรือนในปัจจุบัน โดยมีเริ่มแรกมีการแยกที่ดินเพื่อจัดสรรให้คนที่ย้ายเข้ามาอยู่คนละ 1 ไร่ ซึ่งชาวบ้านมีการสำรวจแลวางผังหมู่บ้านแล้วจึงทำการจับฉลากที่ดิน และในปัจจุบันมีการ ขยายที่ตั้งหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งการกลุ่มคนจากพื้นที่อื่นย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น

ภาพ 4.2 พื้นที่ศึกษา, 2554

ที่มา: ประยุกต์มาจากข้อมูลแผนที่ของศูนย์เทคโนโลยีอวกาศภาคเหนือ

การเดินทาง

เดินทางโดยรถยนต์ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (เชียงใหม่-ฮอด) ผ่านอำเภอหางดงและอำเภอสันป่าตอง ไปยังอำเภอจอมทอง ก่อนถึงอำเภอจอมทองประมาณ 2 กิโลเมตร เลี้ยวขวาตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1009 (จอมทอง-คอยอินทนนท์) ประมาณ 5 กิโลเมตร จะถึงหมู่บ้านพรสวรรค์

โครงสร้างสาธารณูปโภค

หมู่บ้านพรสวรรค์เป็นหมู่บ้านที่แยกออกจากหมู่บ้านอังครักษ์ ชาวบ้านได้ขออนุญาตจากกรมการปกครองส่วนตำบลช่วงเป่าขึ้นป้ายหมู่บ้าน และมีการทำเรื่องไปยังอำเภอเพื่อจัดตั้งหมู่บ้าน แต่เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีข้อขัดแย้งเรื่องที่ดินกับทางกรมป่าไม้ทำให้ไม่สามารถขอการอนุมัติสาธารณูปโภคจากทางอำเภอได้ จากการสำรวจพบว่า

- 1) ไฟฟ้า จากการสำรวจครัวเรือนในหมู่บ้านพรสวรรค์ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ แต่ไม่ได้เกิดจากการติดตั้งหม้อแปลงและการเดินสายไฟฟ้าของการไฟฟ้า แต่เกิดจากการต่อสายมาจากบ้านญาติที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอังครักษ์ ซึ่งมีการติดตั้งหม้อมิเตอร์ไฟฟ้าทั้งสิ้น 5 ตัว และต่อฟ่งไปยังครัวเรือนของชาวบ้าน และเมื่อถึงสิ้นเดือนชาวบ้านจะมีการหารเฉลี่ยค่าไฟฟ้ากัน จากการสอบถามพบว่าชาวบ้านได้มีการยื่นเรื่องเพื่อขอให้ทางกรมการไฟฟ้าอำเภอจอมทองเข้ามาเดินสายไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน แต่เนื่องจากมีปัญหาเรื่องที่ดินทำให้การไฟฟ้ายังไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ
- 2) ประปา เนื่องจากหมู่บ้านพรสวรรค์เป็นหมู่บ้านที่กำลังมีปัญหาข้อพิพาทกับทางป่าไม้ทำให้ไม่สามารถดำเนินการสร้างสาธารณูปโภคจากหน่วยงานต่างๆ ได้ ดังนั้นชาวบ้าน จึงได้มีการรวมตัวกันเพื่อเจาะน้ำบาดาลและสร้างแท่งค้ำน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้

ประชากร

จากการสำรวจพบว่าหมู่บ้านพรสวรรค์ มีจำนวนทั้งสิ้น 62 ครัวเรือน จำนวน 196 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 94 คน หญิง 102 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่หมู่บ้านอื่นได้แก่หมู่บ้านอังครักษ์ หมู่บ้านช่วงเป่า และหมู่บ้านสันป่าซาง ก่อนที่จะย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา

ภาพ 4.3 แท็งค์น้ำที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้

อาชีพและรายได้

การประกอบอาชีพของชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์เป็นการประกอบอาชีพโดยการเกษตรเป็นหลัก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรไว้อยู่อาศัยและปลูกพืชล้มลุกเช่น พืชทองข้าวโพด ถั่วลิสง ผักกาด หน่อกล้วยจำนวน 50 ครัวเรือน และค้าขายจำนวน 12 ครัวเรือน รายได้ของชาวบ้านจะอยู่ระหว่าง 3,000-15,000 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ยของครอบครัวชาวบ้านอยู่ที่ 4,870 บาทต่อเดือน (ดังตาราง)

ตาราง 4.1 ระดับรายได้ของชาวบ้าน

ระดับรายได้ต่อเดือน (บาท)	จำนวนครัวเรือน (ราย)
ต่ำกว่า 3,000	10
3,000-5,000	32
5,001-10,000	12
10,001-15,000	4
มากกว่า 15,000	2

หน่วยงานของรัฐในพื้นที่

1) องค์การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา ตำบลช่วงเปาได้แยกออกมาจาก ตำบลบ้านหลวง เนื่องจากมีประชากรมาก ทำให้การปกครองไม่ทั่วถึง จึงได้แยกออกมาเป็น ตำบลช่วงเปา เมื่อ พ.ศ. 2519 เดิมตำบลช่วงเปาเป็นชุมชนขนาดเล็ก เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น การปกครองภายใต้ตำบลบ้านหลวง ไม่ทั่วถึง เพื่อความสะดวกในการบริหารงานการปกครองและการพัฒนาชุมชนให้เจริญขึ้น จึงได้ขอแยกจากตำบลบ้านหลวง ซึ่งถือว่าตำบลช่วงเปาเป็นตำบลใหม่ ของอำเภอจอมทอง ที่มาของชื่อตำบลช่วงเปา ได้มาจากการนำชื่อหมู่บ้านช่วงเปาหมู่ที่ 4 ซึ่งเป็น หมู่บ้านที่มีประชากรเป็นจำนวนมาก เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการขอแยกมาจัดตั้งเป็น ตำบล เรียกว่าตำบลช่วงเปา

ที่ตั้งของตำบลช่วงเปา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอจอมทอง ห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ 4 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ไปทางทิศใต้ประมาณ 55 กิโลเมตร ตามทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (ถนนสายเชียงใหม่-ฮอด) ตำบลช่วงเปามีเนื้อที่ประมาณ 82.467 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 51,541.87 ไร่) อาคารที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา ตั้งอยู่ เลขที่ 309 หมู่ที่ 2 บ้านห้วยน้ำดิบ ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันดูแล หมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านหนองห่าย หมู่ที่ 2 บ้านห้วยน้ำดิบ หมู่ที่ 3 บ้านท่าศาลาหมู่ที่ 4 บ้านช่วงเปา (อยู่ในเขตเทศบาลตำบลจอมทองบางส่วน) หมู่ที่ 5 บ้านฮ่อม (อยู่ในเขตเทศบาลตำบลจอมทองบางส่วน) หมู่ที่ 6 บ้านสี่แยกน้อย (อยู่ในเขต เทศบาลตำบลจอมทองบางส่วน) หมู่ที่ 7 บ้านวังดิน หมู่ที่ 8 บ้านใหม่สันตึง หมู่ที่ 9 บ้านสันป่าซาง (อยู่ในเขตเทศบาลตำบลจอมทองบางส่วน) หมู่ที่ 10 บ้านใหม่สามัคคี หมู่ที่ 11 บ้านรวมน้ำใจ ช่วงเปา (อยู่ในเขตเทศบาลตำบลจอมทองทั้งหมด) หมู่ที่ 12 บ้านน้ำดิบสามัคคี หมู่ที่ 13 บ้านหนอง ห่ายสามัคคี และหมู่ที่ 14 บ้านอังครักษ์

2) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 (เชียงใหม่) ในอดีตกรมป่าไม้มีสำนักงานที่ รับผิดชอบป่าไม้ในอำเภอจอมทอง ได้แก่ ป่าไม้อำเภอจอมทอง แต่ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงระบบ ราชการ ทำให้ป่าไม้อำเภอในอดีตเป็น สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 (เชียงใหม่) ทำหน้าที่ดูแลป่า ไม้ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ มีที่สำนักงานอยู่ที่ 164/1 ถนนเจริญประเทศ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

3) อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ มีพื้นที่ 482.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 301,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่มอำเภอแม่วาง และกิ่งอำเภอดอยหล่อ สภาพป่า เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำหลายสาย และเป็นส่วนหนึ่งของต้นน้ำปิง มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่ สวยงาม เช่น น้ำตกต่างๆ โดยเฉพาะน้ำตกแม่ยะ ที่ได้ชื่อว่าสวยที่สุดของประเทศ อุทยานแห่งชาติ

คอยอินทนนท์ สภาพภูมิประเทศทั่วไปประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน มีคอยอินทนนท์เป็นยอดเขาที่สูงที่สุด สูงจาก ระดับน้ำทะเล 2,565 เมตร ส่วนที่ตั้งสำนักงานอุทยาน เลขที่ 119 หมู่ที่ 7 ต.บ้านหลวง อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่

จากการสังเกตพบว่าหมู่บ้านพรสวรรค์เป็นหมู่บ้านที่มีที่ตั้งอยู่ใกล้กับตัวเมืองจอมทอง ติดกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้แก่อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ และน้ำตกแม่กลาง พื้นที่หมู่บ้านติดกับถนนสายจอมทอง-คอยอินทนนท์ ซึ่งมีความสะดวกสบายในการเดินทางรวมทั้งสามารถพัฒนาในเรื่องการท่องเที่ยวและด้านการบริการได้

4.2 ลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ในการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในชุมชนด้วยตนเองตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2552 ถึงต้นปี พ.ศ. 2554 โดยเข้าไปพบปะเยี่ยมกลุ่มชาวบ้าน เป็นช่วงๆ และจะเว้นระยะเวลาประมาณ 5-7 วัน จึงจะเข้าพบปะกับชาวบ้านในครั้งต่อไป ทั้งนี้โดยก่อนเข้าพื้นที่ชุมชนได้วางแผนล่วงหน้าไว้ 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่หนึ่งเข้าไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ขั้นตอนที่สอง เก็บข้อมูลในประเด็นที่จะศึกษาโดยกำหนดหัวข้อคำถามไว้ล่วงหน้า ขั้นตอนที่สาม เมื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในช่วงที่สองแล้ว พบว่ามีข้อมูลใดไม่ครบก็เข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมครบถ้วน และสมบูรณ์ที่สุด ส่วนการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ผู้วิจัยได้จำแนกผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นฝ่ายชาวบ้าน และกลุ่มที่เป็นฝ่ายของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 กลุ่ม มีความสอดคล้องตรงกันในเรื่องที่เป็นข้อเท็จจริง แต่จะขัดแย้งกันในด้านความคิดและในรายละเอียดที่เป็นเบื้องหลังของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยก็ได้นำข้อมูลมาทำการตรวจสอบแบบสามเส้า และวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้ข้อมูลถูกต้องตรงกันก่อนจึงนำมาเขียนเป็นผลการศึกษาต่อไป

แต่การวางแผนล่วงหน้าทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ เมื่อออกศึกษาภาคสนามจริงๆ ปรากฏว่าผู้วิจัยได้ใช้ทั้ง 3 ขั้นตอนพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสัมพันธ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ขั้นตอนที่สอง เก็บข้อมูลตามหัวข้อที่กำหนด ได้ตรวจสอบแล้วหาก พบว่าข้อมูลไม่ครบตามต้องการ เมื่อไปเก็บข้อมูลใหม่ครั้งต่อไปก็ได้เก็บข้อมูลที่ตกหล่นในขั้นตอนที่สามควบคู่ไปด้วยดังประสบการณ์ต่อไปนี้

จากการเข้าไปพบปะกับชาวบ้านเพื่อสร้างความสัมพันธ์พร้อมกับสังเกตและเก็บข้อมูลอื่นๆ ไปด้วย ผู้วิจัยต้องอาศัย ผู้ที่เป็นตัวแทนหมู่บ้านในการแนะนำให้ชาวบ้านทราบว่า ผู้วิจัยเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กำลังศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ของพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการหาทางออกสำหรับการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น มิใช่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องการหาข้อมูลเพื่อหาทางจับไล่ชาวบ้านให้ออกจากพื้นที่แต่อย่างใด เหตุการณ์ในครั้งนั้น นับได้ว่าสร้างความอึดอัดและลำบากใจให้แก่ผู้วิจัยมากที่สุดที่ต้องให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ จึงทำให้กลุ่มชาวบ้านเต็มใจให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งด้วยการให้ข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลในเบื้องต้น เพราะพวกเขาก็มีความคาดหวังว่าการให้ข้อมูลที่เป็นความจริงในงานวิจัยครั้งนี้ อาจจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ได้ ทั้งๆที่ชาวบ้านได้มีการต่อสู้กับปัญหามาหลากหลายรูปแบบและเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ครั้งนี้นอกจากจะได้ทำความรู้จักพบปะสนทนาในเรื่อง ทว่าๆ ไปแล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลอื่นๆ อย่างที่ไม่ได้คาดคิดไว้ล่วงหน้า อีกทั้งได้แนะนำแหล่งข้อมูลต่างๆ แก่ผู้วิจัยอีกด้วย ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างกว้างขวางจากแหล่งข้อมูลที่ได้แนะนำต่อกันมา

จึงนับว่า ผู้วิจัยโชคดีมากในการศึกษาภาคสนามครั้งนี้ เพราะนอกจากจะไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลสำคัญๆ ในประเด็นที่ต้องการศึกษาในระหว่างที่กำลังสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งได้ข้อมูลบริบทชุมชนที่ตั้งเป้าหมายไว้ ตลอดจนได้ทราบแหล่งข้อมูลและขยายวงของแหล่งข้อมูลออกไปเรื่อยๆ จนได้ของข้อเท็จจริงในพื้นที่ของปัญหาที่เกิดขึ้น และได้นำมาเป็นผลการศึกษา ดังนี้

4.2.1 วิวัฒนาการของความขัดแย้งในพื้นที่

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งในการศึกษาลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยมีวิธีการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นมา และลำดับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของความขัดแย้ง ซึ่งได้ผลการศึกษา ดังนี้

พื้นที่บ้านพรสวรรค์ หมู่ที่ 14 ตำบลขวงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นหย่อมบ้านหนึ่งของหมู่บ้านอังกรัญ ในปี พ.ศ. 2527 ได้มีชาวบ้านจำนวน 47 ราย ได้เข้าไปอยู่อาศัย และทำกิน เนื่องจากผลการขยายตัวของชุมชนเดิม และมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และการบริโภคของครอบครัว และในช่วงนั้นรัฐบาลได้มีนโยบายให้ราษฎรผู้ยากไร้สามารถอาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมได้ ชาวบ้านจึงได้มีการเข้าไปบุกเบิกในพื้นที่ โดยเริ่มแรกที่ทำการบุกเบิกที่ดินเพื่อทำกินนั้น ได้ปลูกพืชล้มลุกประเภทผักพื้นบ้าน เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 ชาวบ้านจำนวน 47 ราย ได้ยื่นขอทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และขอให้ส่วนราชการจัดแบ่งพื้นที่ทำกินให้ชาวบ้านคน

ละ 1 ไร่ และในปี พ.ศ. 2530 ส่วนราชการโดยคณะอนุกรรมการอำนวยการโครงการจัดการหมู่บ้านป่าไม้ ป่าจอมทอง มีมติให้ชาวบ้าน จำนวน 47 ราย เข้าไปยื่นคำขอใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ชาวบ้านจึงได้ดำเนินการตามมติดังกล่าว และได้เสี้ยค่ามัดจำค่าธรรมเนียมหนังสืออนุญาตทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว จำนวน 20 บาทต่อไร่ และได้ยื่นคำร้องต่อหน่วยงานรัฐเพื่อขอเช่าที่ดินทำประโยชน์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีสภาพเป็นป่าสงวนเสื่อมโทรม หน่วยงานราชการก็มีทำที่ยอมรับการใช้พื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมของชาวบ้านเป็นอย่างดี และมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาพื้นที่เป็นครั้งคราว พร้อมกันนี้ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการดำเนินโครงการก่อสร้างบ่อพักน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาคาการขาดแคลนน้ำของชาวบ้าน โดยศูนย์บริการการเกษตรเคลื่อนที่ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เหตุการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการจัดประชุมร่วมกันทุกฝ่ายของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยในมติที่ประชุมให้คณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่ทำการตรวจสอบสภาพพื้นที่ทำกินเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา ซึ่งต่อมา ได้มีรายงานถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเร่งรัดดำเนินการให้ชาวบ้านที่ทำกินอย่างถูกต้อง และตลอดปี พ.ศ. 2537 ถึงปี พ.ศ. 2539 หน่วยงานราชการ และชาวบ้านได้มีการดำเนินการประสานเพื่อตรวจสอบพื้นที่ ที่จะขอให้ทำประโยชน์ เพื่อการทำกินอย่างถูกต้อง มาโดยตลอด และชาวบ้านได้กล่าวว่าเมื่อเข้าไปใช้ประโยชน์ก็ช่วยกันดูแลป่าบริเวณใกล้เคียง และไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดขยายพื้นที่เพิ่มเติม

จนมาในปี พ.ศ. 2539 นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งที่เป็นปรากฏการณ์สำคัญ ที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งมาอย่างยาวนานระหว่างภาครัฐและ ชาวบ้านที่ทำกินในพื้นที่ โดยที่เริ่มมีการจับกุมชาวบ้านพรสวรรค์ เนื่องจากการบุกรุกของราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียง ที่เกิดการเลียนแบบชาวบ้านพรสวรรค์ เพื่อจับจองพื้นที่ทำกิน และต้องการการดำเนินการขอทำประโยชน์ในพื้นที่เช่นเดียวกันกับบ้านพรสวรรค์ ทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องดำเนินการจับกุม ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ทั้งหมด

จากการสอบถามชาวบ้านในพื้นที่ ชาวบ้านได้ตั้งข้อสงสัยว่าเหตุใดชาวบ้านจึงต้องถูกจับกุม ทั้งที่ผ่านมาก็ได้มีการประสานงานกับภาครัฐบาล และหน่วยงานในท้องถิ่นที่ตลอดมาเพื่อยื่นคำขอใช้ประโยชน์ที่ดินให้ถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งได้อยู่อาศัย และทำกินในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 นับเป็นเวลาสิบสองปีแล้ว แต่เพิ่งโดยจับกุม ในปี พ.ศ. 2539

และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนมากขึ้น และมองเห็นภาพรวมที่เกิดขึ้นของวิวัฒนาการของความขัดแย้งในพื้นที่ ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 4.2 สรุปวิวัฒนาการของความขัดแย้งในพื้นที่ บ้านพรสวรรค์ ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์
ปี พ.ศ. 2527	ชาวบ้านจำนวน 47 ราย ได้เข้าไปอยู่อาศัย และทำกิน ในพื้นที่หมู่บ้านพรสวรรค์ในปัจจุบัน	ไม่มีการดำเนินการจับกุมใดๆ เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายให้ราษฎรผู้ยากไร้สามารถอาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมได้
ปี พ.ศ. 2529 – ปี พ.ศ. 2530	ชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์ ได้ทำเรื่องยื่นขอทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน	ส่วนราชการรับเรื่อง และมีมติให้ชาวบ้าน เข้าไปยื่นคำขอใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้
ปี พ.ศ. 2534	ชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์เกิดความเดือดร้อนเรื่องการหาแหล่งน้ำในการทำเกษตร	ศูนย์บริการเกษตรเคลื่อนที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินโครงการก่อสร้างบ่อบักน้ำให้ชาวบ้าน
ปี พ.ศ. 2536	มีการจัดประชุมร่วมกันทุกฝ่ายของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	มีมติที่ประชุมให้คณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่ทำการตรวจสอบสภาพพื้นที่ทำกินเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา
ปี พ.ศ. 2539	ชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์ถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมในข้อหาบุกรุกกันสร้าง แผ้วถาง ตัดฟันโค่นต้นไม้ในป่าจอมทอง	ชาวบ้านที่ถูกจับกุมเกิดความไม่พอใจ และตั้งข้อสงสัยในการถูกจับกุมครั้งนั้น

จากการศึกษาวิวัฒนาการของความขัดแย้งในพื้นที่ บ้านพรสวรรค์ ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าในเริ่มแรก ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่ทราบว่าตนเองเป็นผู้บุกรุกที่เข้าไปอาศัยทำกิน ประกอบกับในระยะเวลาดังกล่าวได้มีมติของรัฐบาลที่ต้องการให้ชาวบ้านมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยได้มีนโยบายให้ราษฎรผู้ยากไร้สามารถอาศัยทำกินในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมได้ และได้ประสานงานเพื่อยื่นคำขอใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ระหว่างทั้งสองฝ่ายด้วยดีมาโดยตลอด จนกระทั่งเกิดจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง ในปี พ.ศ. 2539 ที่จากการสัมภาษณ์ ได้ผลการศึกษาออกมาว่า มีกลุ่มบุคคลอื่นเข้ามาแทรกแซง และเกิดการเลียนแบบ เพื่อจะได้มาเพื่อผลประโยชน์ เช่นเดียวกันกับชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์ และในฐานะของภาครัฐซึ่งเป็นผู้ถือกฎหมาย ก็ปฏิเสธที่จะเลือกปฏิบัติเสียมิได้

4.2.2 ปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้ง

ปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้ง ที่เริ่มก่อตัวขึ้น ใน ปี พ.ศ. 2539 มีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านบ้านพรสวรรค์ บันทึกการประชุม และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องที่แสดงให้เห็นปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ดังนี้

ชาวบ้านในชุมชนบ้านพรสวรรค์ที่ถูกจับกุมดำเนินคดี ได้รวมตัวยื่นข้อร้องเรียนไปยังหน่วยงานรัฐบาลต่างๆ เพื่อขอความเป็นธรรม เช่น สภากองการบริหารส่วนตำบลช่วงเปา และจากการประชุมสมัชชาวิสามัญครั้งที่ 2 ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 ในที่ประชุมก็มีความเห็นชอบว่าชาวบ้านมีฐานะยากจน การที่ขอยื่นเรื่องเพื่อขอทำประโยชน์ในพื้นที่ก็เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น สภากองการบริหารส่วนตำบลช่วงเปา จึงมีมติเห็นชอบให้กรมป่าไม้มอบพื้นที่พิพาทดังกล่าวให้กับ สปก. เป็นผู้ดำเนินการ ต่อไป

ไม่เพียงการยื่นข้อร้องเรียนต่อสภากองการบริหารส่วนตำบลช่วงเปาเท่านั้น ที่แสดงให้เห็นปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ชุมชนยังได้ยื่นหนังสือร้องเรียนไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี และประธานรัฐสภาเพื่อขอความเป็นธรรมกับสิ่งที่เกิดขึ้น และขอให้ช่วยเหลือคลายปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ซึ่งผลจากการกระทำดังกล่าว ก็ได้รับการตอบรับในแง่บวก และแง่ลบ จากภาครัฐตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เช่น การได้รับหนังสือตอบกลับจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2541 ได้กราบเรียนนายกรัฐมนตรีทราบเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่อไป แต่ต่อมาก็ไม่มีความคืบหน้าในทางนโยบายแต่อย่างใด

จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และศึกษาจากรายงานการประชุม รวมถึง เอกสาร และหนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าภายหลังจากเกิดปัญหาความขัดแย้ง

ระหว่างภาครัฐขึ้น และชาวบ้านชุมชนบ้านพรสวรรค์ซึ่งได้รับผลกระทบ ก็ได้เริ่มมีปฏิกริยาต่อสู้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้มาสำหรับผลประโยชน์ ที่เรียกว่าเป็นความยุติธรรม สำหรับชาวบ้าน โดยที่ยังอาศัยอำนาจจากรัฐบาล ในหน่วยงานอื่นๆอยู่ เพื่อเรียกร้องให้เห็นถึงความแตกต่างสำหรับความคิดแม้จะเป็นองค์กรให้ภาครัฐ เช่นเดียวกัน แม้ผลที่ได้จะไม่ได้รับความพอใจเท่าที่ควรก็ตาม

4.2.3 การต่อสู้ของชุมชน

จากปฏิกริยาของชุมชนที่มีต่อความขัดแย้ง ส่งผลให้เกิดการต่อสู้ของชุมชนเพื่อเรียกร้องถึงความยุติธรรม และผลประโยชน์ของตนเอง ในการศึกษาถึงการต่อสู้ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และศึกษาจากหนังสือราชการ รายงานการประชุม รวมไปถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยได้ผลการศึกษาดังนี้

จากการที่ชาวบ้านยื่นข้อร้องเรียกกับหน่วยงานรัฐบาล แต่ก็ไม่มีความคืบหน้าใดๆ ชาวบ้านจึงได้มีการต่อสู้ โดยอาศัยอำนาจจากองค์กรอื่น เช่น การนำเรื่องเข้าร้องเรียนต่อสภาพทนายความภาค 5 ที่ได้ทำการจัดหาทนายให้เพื่อต่อสู้คดี หลังจากมีองค์กรเข้ามาประสานงาน ทำให้ปัญหาความขัดแย้งเริ่มลดความรุนแรง จากการเจรจาไกล่เกลี่ยของทุกฝ่ายที่เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น โดยทางป่าไม้ให้ชาวบ้านรับสารภาพตามคำฟ้อง เพื่อที่หากรับสารภาพและคดีถึงที่สุดทางป่าไม้จะสามารถให้อนุญาตเข้าพื้นที่ทำกินเดิมได้ ชาวบ้านจึงยอมรับสารภาพ และศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษา ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีท่าที่จะยุติ แต่หลังจากชาวบ้านยอมรับสารภาพ และศาลพิพากษาคดีจนถึงที่สุดแล้ว ก็ไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้เหมือนเดิม โดยเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2542 อัยการจังหวัดเชียงใหม่ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลของบังคับคดีให้จำเลย และบริวารออกจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ยึดถือครอบครองทั้งหมด จึงนับว่าเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นระหว่างชาวบ้าน และภาครัฐ

การต่อสู้ของชุมชนบ้านพรสวรรค์จึงเกิดขึ้นอีกครั้ง โดยการส่งหนังสือถึงกรมป่าไม้ เพื่อแจ้งผลการหารือของสภาตำบลช่วงเปา ในกรณีป่าไม้ขอใช้พื้นที่ป่าบ้านห้วยหลุเพื่อรองรับชาวบ้านทั้ง 47 ครอบครัวที่เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น แต่ก็เกิดปัญหาในหลักเกณฑ์บางประการ ชาวบ้านทั้งหมดของบ้านพรสวรรค์จึงไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่นั้นได้ หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้มีหนังสือแจ้งให้ชาวบ้านบ้านพรสวรรค์ส่งเอกสารหนังสือคำประกันการเช่าที่ดินตามระเบียบการเช่าที่ดินในเขต ป่าสงวนฯ ประกอบการขออนุญาตขอให้ประโยชน์ที่ดินเพิ่มเติมอีกครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านนำไปประกอบคำร้องให้ครบถ้วน ในเหตุการณ์นี้จึงทำให้ชาวบ้านมีความหวังว่าตนเองจะได้รับอนุญาตให้อยู่ในพื้นที่ได้ แต่หลังจากนั้นก็ได้เรียกประชุมชาวบ้านทั้งหมด และแจ้งให้ชาวบ้านว่าไม่สามารถอนุญาตให้ชาวบ้านเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่เดิมได้ โดยอ้างว่าพื้นที่

ดังกล่าวที่ชาวบ้านขอเข้าทำประโยชน์เป็นพื้นที่โครงการปลูกเสริมสร้างป่าของกรมป่าไม้ ดังนั้นชาวบ้านจึงไม่สามารถขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิมได้ อีกทั้งที่ใหม่พื้นที่บริเวณป่าห้วยหลุกก็ไม่สามารถเข้าไปทำกินได้ เนื่องจากเกิดปัญหาในหลักเกณฑ์บางประการ ดังที่กล่าวไว้แล้ว ในเหตุการณ์นี้จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่มั่นใจในหน่วยงานของรัฐบาลอีก ที่แจ้งว่าจะเข้ามาไกล่เกลี่ย โดยให้ชาวบ้านได้รับความยุติธรรม แต่จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา นับจากเมื่อปัญหาความขัดแย้งขึ้น จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ผลการศึกษานั้น จากเหตุการณ์การแก้ไขของทางภาครัฐที่ผ่านมา กลายเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้าน แต่ในทางกลับกันกลับสร้างความไม่ไว้วางใจในการแก้ไขของหน่วยงานภาครัฐอีก โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ป่าไม้

การต่อสู้ของชุมชนบ้านพรสวรรค์ก็ยังไม่ยุติ และไม่มีท่าทีที่จะลดความรุนแรงลง จนกระทั่งมีมติคณะรัฐมนตรี 11 พฤษภาคม 2542 มอบหมายให้ป่าไม้รับไปดำเนินการจัดหาที่ดินให้ชาวบ้าน จึงได้มีการร่วมประชุมของทุกฝ่าย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ นายอำเภอจอมทอง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และชาวบ้านพรสวรรค์ จำนวน 47 ราย เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอีกครั้ง โดยทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้แจ้งให้ชาวบ้านทราบว่าได้ดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แล้ว โดยคัดเลือกพื้นที่บริเวณป่าห้วยหลุก แทนพื้นที่เดิม ซึ่งการแจ้งต่อที่ประชุมของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในครั้งนี้ได้สร้างความไม่พอใจให้กับชาวบ้านพรสวรรค์เป็นอย่างมากในการแก้ไขปัญหของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดังกล่าวไว้ในข้างต้นแล้ว ที่ชาวบ้านมองว่าเจ้าหน้าที่ของทางภาครัฐไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาย่างแท้จริง ซึ่งในจุดนี้เองสำหรับผู้วิจัยมองว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ดังกล่าว ที่ขาดความไว้วางใจระหว่างกัน ในการแก้ไขปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และชาวบ้านในหมู่บ้านพรสวรรค์ นั่นเอง และเมื่อทางป่าไม้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าได้จัดสรรพื้นที่รองรับให้ชาวบ้านแล้ว เปรียบเสมือนเอาความดีเข้าตัว ชาวบ้านจึงได้ได้กับทางป่าไม้วาดตนเองพร้อมที่จะออกจากพื้นที่ หากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ช่วยแก้ไขปัญหาประการ โดยไม่ขัดกับมติของสภาตำบลช่วงเปาในหลักเกณฑ์สำหรับผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์พื้นที่บ้านห้วยหลุก และอีกประการหนึ่งคือขอให้ทางป่าไม้ช่วยเหลือทางด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อชดเชยสิ่งที่ชาวบ้านได้เคยสร้างในพื้นที่เดิม จึงอยากให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เห็นใจชาวบ้านในเรื่องนี้ด้วย ในระหว่างนี้จึงทำให้ชาวบ้านยังไม่สามารถออกจากพื้นที่ได้ทันที เพราะการดำเนินการของที่ยังไม่ชัดเจน และเหตุการณ์นี้เองจึงทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่พอใจชาวบ้านเพราะไม่ยอมออกจากพื้นที่ทันที ทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เชื่อว่าชาวบ้านคืออัน และมีความกระด้างกระเดื่องต่ออำนาจกฎหมาย จึงได้ทำหนังสือถึงศาลจังหวัดเชียงใหม่ขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับคดีให้ออกจากพื้นที่ที่มีข้อพิพาท ซึ่งการกระทำของภาครัฐดังกล่าวนับได้ว่ายิ่งทวีความรุนแรงของความขัดแย้ง และลดความเชื่อใจในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยสิ้นเชิงสำหรับชาวบ้านพรสวรรค์

หลังจากที่มีคำสั่งศาลบังคับคดีให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่แล้ว ชาวบ้านยังมีความโกรธเคืองต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐมากยิ่งขึ้น โดยชาวบ้านได้ส่งตัวแทนทั้ง 47 ครอบครัว เพื่ออธิบายถึงสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และได้แสดงเจตนาของชาวบ้านทั้งหมดว่า ไม่ได้ต้องการที่จะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบ และกฎหมายแต่อย่างใด

แต่ความพยายามในการต่อสู้ของชาวบ้าน จะยังไม่ประสบความสำเร็จในการเจรจากับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านก็ยังอาศัย และทำกินอยู่ในพื้นที่เดิมต่อเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบัน มีการตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงถาวร มีการพัฒนาสาธารณูปโภคในพื้นที่ แต่ไม่มีการขยายพื้นที่ไปบุกกรุกเขตป่าเพิ่มแต่อย่างใด ซึ่งในส่วนนี้เองที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการต่อสู้ของชุมชนอีกทางหนึ่ง แม้จะทราบแล้วว่าตนเองกำลังฝ่าฝืนอำนาจกฎหมาย แต่เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต และไม่เชื่อมั่นกับการแก้ไขของภาครัฐอีกต่อไป

4.2.4 สถานการณ์ของความขัดแย้งในปัจจุบัน

ความขัดแย้งของชาวบ้านพรสวรรค์ และภาครัฐในปัจจุบันยังไม่มีข้อยุติ หรือลดความขัดแย้งลง แต่กลับยังสร้างความไม่พอใจให้กับทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายชาวบ้านซึ่งก็ไม่ยอมรับข้อเสนอใดๆอีกจากหน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหามาจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และได้ยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบพื้นที่ของหมู่บ้านว่าอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินหรือไม่ จากการกระทำดังกล่าวทำให้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะของการต่อสู้ในรูปแบบหนึ่งของชาวบ้าน ที่ต้องการเรียกร้องให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นเขตปฏิรูปของ ส.ป.ก. แต่พื้นที่ดังกล่าวได้กันคืนให้กับกรมป่าไม้แล้ว จึงต้องมีการยินยอมจากกรมป่าไม้เสียก่อน ยิ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ ก็ได้ข้อมูลที่ขัดแย้งกับความต้องการของชาวบ้าน ซึ่งไม่สามารถที่จะกระทำได้ เพราะเป็นการเลือกที่จะปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม และจะเป็นตัวอย่างกับกลุ่มบุคคลอื่นตามมา ซึ่งเห็นได้จากจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งใน ปี พ.ศ. 2539

จากสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบันทั้งสองฝ่ายต่างมีเหตุและผลในการที่จะเลือกปฏิบัติ เพื่อที่จะให้บรรลุจุดหมายของตน และในปี พ.ศ. 2551 ชาวบ้านผู้ถูกพิจารณาให้มีความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ได้ถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ซึ่งชาวบ้านก็ตกลงชดใช้โดยการทำงานภายใต้โครงการปลูกป่า และใช้วิธีหักค่าเสียหายเป็นรายวัน สำหรับคดีอาญาข้อหาบุกรุกของชาวบ้าน ศาลอุทธรณ์ได้ยื่นตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และปัจจุบันอยู่ในระหว่างการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา

แม้สถานการณ์ความขัดแย้งพิจารณาภายนอกแล้ว ดูเหมือนจะยุติลง แต่จากเหตุการณ์ดังกล่าว กลับเป็นกลายเป็นการรวมพลังเพื่อต่อสู้กับอำนาจกฎหมายของทางภาครัฐอีกครั้ง

โดยชาวบ้าน ได้ยื่นข้อร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณบ้านพรสวรรค์ ที่เป็นพื้นที่พิพาท เพื่อที่หาทางจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อไป

จากการศึกษาของผู้วิจัย โดยให้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งในทุกฝ่าย และจากการศึกษาหนังสือราชการ รายงานการประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ของฝ่ายชาวบ้านเกิดจากความไม่เชื่อใจในระบบการแก้ไข ปัญหาของหน่วยงานรัฐบาล ทั้งๆที่ ช่วงแรกของการเกิดปัญหานั้น ทั้งสองฝ่ายต่างมีการประสานงาน ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เมื่อการแก้ไขปัญหาที่ฝ่ายรัฐบาลหยิบยื่นให้ชาวบ้านเหมือนการ หลอกลวงให้ชาวบ้านยอมรับผิด แต่ให้เป็นข้อผูกมัดให้ชาวบ้านออกไปจากพื้นที่ภายหลัง จึงเป็น สาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และจากการที่ภาครัฐได้ปล่อยปละละเลย ไม่มีการติดตาม หรือความ คืบหน้าใดๆ อย่างจริงจัง ทำให้สิ่งก่อสร้างในพื้นที่ ที่เป็นข้อพิพาทได้กลายเป็นสิ่งปลูกสร้างถาวร และจากการจัดสรรพื้นที่รองรับที่แจ้งว่าได้จัดหาไว้เพื่อรองรับราษฎรทั้งหมด แต่จากสภาพปัจจุบัน ก็ใช้เป็นข้ออ้างได้ว่าไม่มีความเหมาะสมสำหรับให้ชาวบ้านย้ายเข้าไปอยู่เพราะ ที่ดินบริเวณดังกล่าว มีสภาพเป็นป่าธรรมชาติ ที่ดินมีลักษณะเป็นดินลูกรังยากต่อการใช้ทำประโยชน์และสร้างบ้านเรือน นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ขัดต่อมติสภาพตำบลช่วงเปาบางประการ ดังที่ชาวบ้านแจ้งให้ทางป่าไม้ทราบ ซึ่งก็ยากต่อการนำไปปฏิบัติจริง

แต่สำหรับภาครัฐเอง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ก็มีเหตุผลที่ไม่สามารถละ เว้นการจับกุมได้ เนื่องจาก หากลดหย่อนการจับกุมชาวบ้านในบริเวณบ้านพรสวรรค์ ชาวบ้านใน พื้นที่อื่นก็อาจจะอาศัยกรณีตัวอย่างดังกล่าวกระทำผิดเช่นเดียวกัน ดังเช่นที่เกิดขึ้นมาในอดีต รวมไปถึง การตรวจสอบชาวบ้านผู้อาศัยในพื้นที่ ที่แท้จริงและเดือดร้อน ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจาก ระยะเวลาที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ ที่เกิดขึ้นจนถึงปัจจุบันมีเวลายาวนาน ไม่สามารถพิสูจน์ ชาวบ้านเดิมที่อาศัยอยู่จริง กับกลุ่มบุคคลที่อาศัยปัญหาเข้ามาสวมรอยเพื่อผลประโยชน์บางประการ ในพื้นที่ เช่น ผู้วิจัยสังเกตเห็นอาคารก่อสร้างเป็นหอพักให้เช่าสองชั้น อยู่ภายในพื้นที่ของพิพาท ทำให้ผู้วิจัยเกิดข้อสงสัยว่าใครเป็นเจ้าของ ทำไมชาวบ้านผู้ประกอบการจึงสามารถ สร้างสิ่งปลูกสร้างถาวรได้ขนาดนี้ จึงได้สอบถามชาวบ้านใกล้เคียง จึงทราบว่าเป็นหอพักให้เช่าที่ ชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นเจ้าของ ซึ่ง ไม่ใช่ชาวบ้านชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ แต่อาศัยปัญหาความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เข้ามาสวมรอยเพื่อหา ผลประโยชน์ และร่วมต่อสู้กับภาครัฐกับกลุ่มชุมชนเดิม ส่วนคนที่มาเช่าส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาที่เข้ามาเรียนศูนย์อาชีวศึกษาที่พื้นที่ใกล้เคียง หรืออีกครั้ง หนึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นบ้านพักที่มีขนาดใหญ่โตผิดปกติแตกต่างจากบ้านพักในบริเวณใกล้เคียงใน พื้นที่ จึงได้เก็บเป็นข้อสังเกตเพื่อหาคำตอบ และได้คำตอบจากผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นบ้านของชาวบ้าน

ชุมชนเดิมที่มีโอกาสแต่งงานกับชาวต่างชาติ และกลับมาปลูกบ้านพักใหม่ ก็นับได้ว่าไม่อยู่ในหลักเกณฑ์การขอทำประโยชน์ในพื้นที่สำหรับชาวบ้านผู้ที่มีฐานะยากจน จึงทำให้ฝ่ายภาครัฐ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ไม่สามารถที่จะ โอนอ่อนผ่อนตามกับข้อเรียกร้องร้องขอของชาวบ้านได้นั่นเอง

ภาพ 4.4 รูปภาพหอพักที่ถูกสร้างขึ้นในหมู่บ้าน

ภาพ 4.5 บ้านที่ปลูกสร้างในหมู่บ้านซึ่งลักษณะแตกต่างจากบ้านหลังอื่น

4.2.5 มูลเหตุ และการจัดการความขัดแย้งเบื้องต้น

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงมูลเหตุ และการจัดการความขัดแย้งเบื้องต้นที่สำคัญในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้มองเห็นภาพที่เกิดขึ้นของลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของหมู่บ้านพรสวรรค์ ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลออกเป็นช่วงเวลาได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 (ปี พ.ศ. 2539) ในช่วงเวลานี้ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หมู่บ้านพรสวรรค์ โดยมีมูลเหตุมาจากรายกรกลุ่มอื่นได้พยายามเข้ามาบุกเบิกและตัดไม้บริเวณใกล้เคียงพื้นที่หมู่บ้านพรสวรรค์ และเมื่อเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต้องดำเนินการเข้าไปจับกุมก็อ้างว่าชาวบ้านพรสวรรค์ยังสามารถที่จะกระทำได้ หากดำเนินการจับพวกตน ก็ควรที่จะดำเนินการทั้งหมด มิใช่เลือกปฏิบัติเฉพาะกลุ่มตนเท่านั้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการจับกุม ดำเนินคดีทั้งหมดรวมถึงชาวบ้านพรสวรรค์ ชุมชนที่อาศัยในบริเวณดังกล่าวมายาวนานถึง 12 ปี และกำลังดำเนินการขออนุญาตขอใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ดังกล่าว

สำหรับการจัดการในเบื้องต้นในช่วงนี้ ได้มีกลุ่มองค์กรจากสถานศึกษาความภาค 5 เข้ามารับคดี และจัดหาทนายให้ชาวบ้าน และทางป่าไม้ได้ประสานกับราษฎรเพื่อในเจรจาไกล่เกลี่ยให้ชาวบ้านรับสารภาพตามคำฟ้อง เพื่อที่จะให้คดีถึงที่สุด ทางป่าไม้จะได้สามารถให้อนุญาตเข้าพื้นที่ทำกินเดิมได้ ซึ่งชาวบ้านทั้งหมดที่ถูกดำเนินคดีรับสารภาพและศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษา

จากการจัดการความขัดแย้งเบื้องต้นในช่วงที่ 1 นี้ จะเห็นได้ความทั้งสองฝ่ายยังมีการประสานงานซึ่งกันและกันอยู่ และชาวบ้านยังมีความเชื่อมั่นในการจัดการแก้ปัญหาของทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยที่ตกลงยอมรับสารภาพ ตามคำฟ้อง เพื่อที่จะมีความหวังที่จะเข้าไปใช้พื้นที่ทำกินได้ดังเดิม ตามที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้บอกกล่าว

ช่วงที่ 2 (ต้นปี พ.ศ. 2542) ในช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นมูลเหตุของความขัดแย้งในพื้นที่ที่สืบเนื่องมาจากช่วงที่ 1 ที่เมื่อชาวบ้านทั้งหมดรับสารภาพ และศาลพิจารณาคดีจนถึงที่สุดแล้ว เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ไม่สามารถอนุญาตให้ชาวบ้านเข้าทำกินในพื้นที่เดิม ได้อย่างที่ได้กล่าวเอาไว้

และการจัดการเบื้องต้นกับความขัดแย้งนี้ คือ การที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้มีหนังสือแจ้งให้ชาวบ้านพรสวรรค์ส่งเอกสารเพิ่มเติมเพื่อประกอบการขออนุญาตขอใช้ประโยชน์ที่ดินเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังแสดงเจตนาว่าได้พยายามแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของชาวบ้านดังกล่าว โดยการคัดเลือกพื้นที่บริเวณป่าห้วยหลุ เป็นพื้นที่รองรับชาวบ้านทั้งหมดแทน

ช่วงที่ 3 (ปลายปี พ.ศ. 2542) ช่วงนี้นับได้ว่าเป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงของความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น โดยเกิดจากการจัดการเบื้องต้นของช่วงที่ 2 นั่นก็คือ การที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้คัดเลือกพื้นที่รองรับชาวบ้านทั้งหมดของหมู่บ้านพรสวรรค์ แต่ในความเป็นจริงบริเวณดังกล่าวสภาพตำบลขวงเปาไม่เห็นชอบให้ใช้พื้นที่ดังกล่าวเนื่องจากเป็นพื้นที่กันไว้ สำหรับเป็นที่ทิ้ง

ขยะของอำเภอจอมทอง และชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปอยู่ในพื้นที่ได้หากไม่มีการแบ่งให้ราษฎรทั้งหมดทุกหมู่บ้าน และในช่วงนี้เองชาวบ้านเริ่มมีท่าทีที่ไม่ไว้ความใจกับการแก้ไขปัญหของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ จึงได้แจ้งว่า พวกตนทั้งหมดพร้อมที่จะออกจากพื้นที่ หากป่าไม้จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับมติของสภาตำบลช่วงเปา และต้องช่วยเหลือชาวบ้านในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อชดเชยที่ชาวบ้านได้เคยสร้างไว้ในพื้นที่เดิม ซึ่งได้พัฒนาเป็นสิ่งก่อสร้างถาวร เรื่อยมาจากการที่ไม่มีความคืบหน้าจากการแก้ไขของภาครัฐ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลายปี และจากมูลเหตุดังกล่าวทำให้ทางภาครัฐ โดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้เกิดความไม่พอใจชาวบ้านในท่าทีที่เปลี่ยนไป โดยมีท่าทีแข็งกร้าน และเริ่มมีข้อแม้ในการต่อรอง

สำหรับการจัดการกับความขัดแย้งเบื้องต้นในช่วงเวลานี้ ภาครัฐ ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ได้ใช้อำนาจกฎหมายในการทำหนังสือถึงศาลจังหวัดเชียงใหม่ ขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับคดีให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ข้อพิพาท แต่ศาลกลับมีความเห็นให้ทั้งสองฝ่ายร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาคือครั้ง

ช่วงที่ 4 (ปี พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน) หลังจากการจัดการความขัดแย้งในช่วงที่ 3 ที่ภาครัฐ ได้ตัดสินใจในการใช้อำนาจกฎหมาย ในการบีบบังคับให้ชาวบ้านพรสวรรค์ออกจากพื้นที่ข้อพิพาท ยังเป็นมูลเหตุความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายที่ทวีความรุนแรงขึ้น และทางป่าไม้อย่างได้มีการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งกับชาวบ้านอีก

ในช่วงปัจจุบันนี้การจัดการกับความขัดแย้งเบื้องต้น มีองค์กรอิสระ คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ประสานงานกับหน่วยงานและที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้าน หมู่บ้านพรสวรรค์ โดยมีหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักรัฐมนตรี, นายอำเภอจอมทอง, เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16, เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่, เจ้าหน้าที่สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 1 (เชียงใหม่), นายกองค้การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา, คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและป่าไม้ และชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์ โดยทุกหน่วยงานได้เพียงแต่รับทราบ และเห็นความเดือดร้อนของชาวบ้านในพื้นที่ แต่ก็แจ้งว่าไม่มีอำนาจตัดสินใจในทางนโยบาย จึงสามารถที่จะเข้าช่วยเหลือในการเป็นตัวแทนเข้าปะหูดคุยกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณานำพื้นที่นี้เข้าสู่การแก้ไขปัญหตามแนวทางโฉนดชุมชน ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 นับได้ว่าเป็นการจัดการความขัดแย้งเบื้องต้นในช่วงปัจจุบันที่เกิดขึ้น

ภาพ 4.6 การประชุมเพื่อหาทางออกครั้งล่าสุด

ภาพ 4.7 ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ ในการประชุม

4.3 ปัจจัย และกระบวนการที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในชุมชนบ้านพรสวรรค์มีหลายปัจจัยและมีความซับซ้อน สามารถจะกล่าวได้ดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชน

1) การขยายตัวของชุมชน หลังจากการก่อตั้งตำบลช่วงเปาเมื่อปี พ.ศ.2519 เป็นต้นมา ตำบลช่วงเปาก็มีการขยายชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากการเพิ่มจำนวนของหมู่บ้าน จากเดิมตำบลช่วงเปามีหมู่บ้านเพียงแค่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองห้วย บ้านห้วยน้ำดิบ บ้านท่าศาลา และบ้านช่วงเปา ต่อมาได้มีการแยกหมู่บ้าน รวมทั้งมีการตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่จนปัจจุบันมีหมู่บ้านในตำบลช่วงเปาทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านพรสวรรค์เป็นหมู่บ้านล่าสุดที่ได้มีการตั้งขึ้นมาใหม่ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ 15 ของตำบล แต่เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการบุกรุกพื้นที่เขตอุทยานจึงยังไม่สามารถจดทะเบียนเป็นหมู่บ้านได้

การขยายตัวของชุมชนนี้เป็นแรงกดดันจากภายในชุมชนให้มีการขยายพื้นที่เพื่อตั้งที่อยู่อาศัย จึงมีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนประมาณช่วงปี พ.ศ. 2527 จนกระทั่งปัจจุบันนี้หมู่บ้านพรสวรรค์มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ 62 ครัวเรือน จะเห็นได้ว่าปัจจัยเรื่องการขยายตัวของชุมชนนี้จะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต เพราะที่ดินในปัจจุบันมีราคาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องประกอบกับความเจริญที่เข้ามาจากภายนอกชุมชนที่ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีทำเลดี ติดกับถนนสายหลักหรืออยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว ใกล้เมืองเหมือนดังพื้นที่ศึกษา เป็นต้น

2) การขยายตัวด้านการท่องเที่ยวของอินทนนท์ เนื่องจากพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่เป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว หลายด้าน ดอยอินทนนท์ก็เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว โดยแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมจำนวนมาก จากการลงพื้นที่สำรวจของผู้วิจัยพบว่า จากทางแยกถนนหมายเลข 1009 สายจอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตั้งแต่จากทางแยกถึงพื้นที่บ้านพรสวรรค์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านสุดท้ายก่อนเข้าเขตอุทยาน เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวบ้านบริเวณสองข้างทางจะประกอบอาชีพบริการ เช่น ร้านค้าปลีก ร้านอาหาร อู่ซ่อมรถ ซักรีด ขายวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้จะต้องอาศัยทำเลที่ตั้งร้านค้าที่สังเกตได้ง่าย เข้าถึงได้สะดวก เนื่องจากจะต้องให้บริการแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมา จากการสำรวจร้านค้าปลีกและร้านอาหารมีจำนวนกว่า 20 ร้าน ซึ่งเป็นการสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมากกว่าคนในชุมชน จากการสอบถามชาวบ้านพรสวรรค์ยังพบว่า หลายคนไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรอีกแล้ว หรือไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก แต่มีการเปิดร้านให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมา

3) ภาวะทางเศรษฐกิจ ปัจจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านซึ่งมีรายได้เฉลี่ยที่ 4,870 บาท ทำให้

ประสบปัญหาด้านการครองชีพ ที่นับวันค่าใช้จ่ายยิ่งสูงขึ้น ปัจจุบันมีส่วนกระตุ้นทำให้ชาวบ้านขายพื้นที่ทำกินของตนเอง เพื่อหวังว่าจะสามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและมีรายได้เพิ่มขึ้น จากเดิมเมื่อเริ่มมีการแบ่งสรรที่ดินในช่วงการก่อตั้งหมู่บ้านชาวบ้านจะมีการวางผังหมู่บ้านเฉลี่ยแปลงละประมาณ 2 ไร่ ในช่วงเวลานี้เมื่อแรงบีบบังคับจากภาวะทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นส่งผลทำให้ชาวบ้านต้องบุกรุกเพิ่มพื้นที่เข้าไปในเขตป่าจนมีการกระทบกระทั่งกับเจ้าหน้าที่รัฐ และถูกจับกุมในเวลาต่อมา

ปัจจัยภายนอกชุมชน

1) ระบบผลประโยชน์ ปัจจัยด้านนี้เป็นปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้ทราบว่ามียุทธศาสตร์ผลประโยชน์ภายนอกชุมชน ได้แก่ นายทุนที่ต้องการพื้นที่บริเวณนี้โดยเฉพาะพื้นที่ติดกับถนนขึ้นคอยอินทนนท์จะเป็นที่ต้องการและมีราคาที่สูงกว่าบริเวณอื่น จากการศึกษาพบว่าในปี พ.ศ. 2539 ได้มีชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น หรือแม้แต่ตำบลอื่น ได้เข้ามาบุกรุกแผ้วถางพื้นที่บริเวณใกล้กับหมู่บ้านพรสวรรค์ และเมื่อถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินการจับกุมก็จะอ้างให้จับกุมชาวบ้านพรสวรรค์ด้วย ทำให้เกิดความลำบากใจแก่เจ้าหน้าที่จนต้องปฏิบัติตามกฎหมายในที่สุด

2) การรักษากฎหมายที่ไม่เคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ ปัจจัยด้านนี้พบว่า มีส่วนทำให้ปัญหาความขัดแย้งขยายออกไป เพราะ จำนวนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่มีน้อยจึงไม่สามารถป้องกันดูแลพื้นที่ป่าซึ่งมีอาณาเขตที่กว้างขวางได้ ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เคร่งครัดทำให้ชาวบ้านไม่เกิดความเกรงกลัวจึงมีการบุกรุกหรือขยายพื้นที่ทำกินเข้าไปในเขตป่าอยู่เสมอ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่มีตำแหน่งระดับปฏิบัติการ ไม่ใช่ระดับหัวหน้างานจึงไม่สามารถสั่งการได้และประกอบกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต้องคลุกคลีกับชาวบ้านในพื้นที่จึงมักจะมี ความขัดแย้งกับชาวบ้านมากกว่าที่จะบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง จึงทำให้ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้จึงมีผลต่อการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ถึงปัจจุบัน

3) การแทรกแซงจากปัจจัยด้านการเมือง ประเด็นความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้กับชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาได้ดำเนินมาอย่างยาวนาน และในแต่ละเหตุการณ์ก็มักจะมีกลุ่มการเมืองเข้ามาแทรกแซงและช่วยเหลือชาวบ้าน กรณีเช่น ในเดือน กันยายน พ.ศ. 2539 ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ดำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้สนธิกำลังเพื่อจะดำเนินการจับกุมชาวบ้านจำนวน 47 รายที่บุกรุกพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติจอมทอง โกลเมตรที่ 3-5 ซึ่งปัจจุบันคือพื้นที่หมู่บ้านพรสวรรค์ แต่ไม่สามารถจับกุมได้ เนื่องจาก นายสงสุข ภัคขเสมอ ส.ส. ในพื้นที่ในขณะนั้น ได้ร้องขอต่อทางอำเภอให้ผ่อนผันการจับกุม จึงทำให้ ชาวบ้านทั้ง 47 ราย ไม่ถูกจับกุม และกรณีเมื่อชาวบ้านได้ถูกจับกุมและถูกฟ้องร้องดำเนินคดี พบว่า ได้มีทนายความจากสภานายความภาค 5

จังหวัดเชียงใหม่ได้ช่วยเหลือชาวบ้านจำนวน 47 รายที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี เป็นการต่อสู้ที่ยาวนานกว่าสิบปี และไม่มีค่าจ้างตอบแทนใดๆ รวมทั้งมือคิด ส.ส.ของจังหวัดเชียงใหม่ที่อาสาเข้ามาเป็นตัวแทนไกล่เกลี่ยปัญหาระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มการเมืองจากภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านในการต่อสู้กับภาครัฐทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านสามารถที่จะปฏิเสธคำสั่งต่างๆ ของทางเจ้าหน้าที่ และคำสั่งของศาลที่สั่งบังคับคดีอีกด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบที่ปัจจุบันชาวบ้านพรสวรรค์มีจำนวนทั้งสิ้น 62 ครัวเรือน นั้น เกิดขึ้นจากการขยายตัวของกลุ่มบุคคลที่เข้ามาในช่วงระยะเวลาที่เกิดความขัดแย้งของทั้งฝ่าย เพื่อให้ได้มาเพื่อผลประโยชน์ โดยอาศัยชาวบ้านเดิม จำนวน 47 ครัวเรือนที่ถูกดำเนินคดีเป็นเครื่องมือ ในการต่อสู้กับภาครัฐ

ภาพ 4.8 ป้ายขอบคุณนายความที่ช่วยเหลือเรื่องคดีของชาวบ้าน

4) การตั้งวิทยาลัยการอาชีพจอมทอง จากการศึกษาพบว่าวิทยาลัยการอาชีพจอมทองเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านวางแผนการประกอบอาชีพบริการ รวมทั้งการสร้างบ้านเรือนถาวร จากการสังเกตพื้นที่พบว่า มีการสร้างหอพักสำหรับให้นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพจอมทองเช่าอาศัยระหว่างเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพบว่าการสร้างหอพักจำนวน 3 หลัง เป็นหอพักสองชั้น 15ห้อง จำนวน 1 หลัง และหอพักแบบชั้นเดียว 8 ห้อง จำนวน 2 หลัง ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้พักอาศัยเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยการอาชีพจอมทอง และผู้วิจัยได้ทำการสอบถามนักศึกษาพบว่า นักศึกษาคณะที่ให้ข้อมูลเป็นชาวศรีสะเกษ ได้โควตาพิเศษให้มาเรียน ที่นั้ดงนั้นจึงต้องมาอาศัยหอพักเหล่านี้เป็นที่พักในระหว่างที่ศึกษา นอกจากนี้ที่พักแล้วยังมีการติดตั้งเครื่องซักผ้าแบบหยอดเหรียญ และเครื่องขายน้ำแบบหยอดเหรียญให้นักศึกษาใช้บริการด้วย

ภาพ 4.9 วิทยาลัยการอาชีพจอมทองตั้งอยู่ตรงข้ามกับบ้านพรสวรรค์

ภาพ 4.10 หอพักอีกแห่งหนึ่งในหมู่บ้านสำหรับให้บริการแก่นักศึกษา

ภาพ 4.11 ตู้หยอดน้ำดื่มแบบหยอดเหรียญเพื่อบริการแก่นักศึกษาในหอพัก

4.4 ประสิทธิภาพและผลของการจัดการความขัดแย้ง

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ประกอบไปด้วย 2 ส่วนได้แก่ ประสิทธิภาพของการจัดการความขัดแย้ง ที่ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงเวลาด้วยกัน และผลของการจัดการความขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

4.4.1 การจัดการความขัดแย้งในช่วงแรก (พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2539)

ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในปี พ.ศ. 2527 ที่เริ่มมีการบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยเพื่อทำกินเพื่อปลูกพืชล้มลุกประเภทผักพืชบ้าน ของชาวบ้านจำนวน 47 คน ในการจัดการในช่วงดังกล่าวยังมีการประสานงานด้วยดีระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และชาวบ้านผู้บุกรุกผู้ซึ่งเข้าใจว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวสามารถที่จะใช้ทำกินได้ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลได้มีนโยบายให้ราษฎรผู้ยากไร้สามารถอาศัยทำกินได้ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการความขัดแย้งในช่วงเวลานี้ คือ การที่ ชาวบ้านผู้บุกรุกทั้งหมดได้เข้าติดต่อเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพื่อขอเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ได้แจ้งให้ชาวบ้านทราบว่า คณะอนุกรรมการอำนวยการโครงการจัดหมู่บ้านป่าไม้ ป่าจอมทอง ได้มีมติเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2530 ให้ชาวบ้านทั้งหมด ไปยื่นคำขอใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้ ชาวบ้านจึงได้ดำเนินการตามมติ

ดังกล่าว และได้เสียเงินค่ามัดจำค่าธรรมเนียมหนังสืออนุญาตทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นการชั่วคราว จำนวน 20 บาทต่อไร่ โดยที่มีข้อจำกัดว่าต้องไม่ขยายเพิ่มแต่อย่างใด

จากการจัดการในช่วงนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อชาวบ้านเริ่มที่เข้ามาบุกรุกในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ก็ยอมรับว่าตนเองบุกรุกจริง แต่เนื่องจากรับทราบมาว่าสามารถเข้าไปอยู่ได้ ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านอ้างว่าผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ภาครัฐเป็นผู้บอกกล่าว แต่สำหรับผู้วิจัยเอง กลับมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ว่า อาจเกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารที่คลาดเคลื่อนระหว่างกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรืออาจจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นที่หวังผลประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว และชาวบ้าน โดยที่อาจจะบอกว่าในอนาคตในพื้นที่ดังกล่าว อาจจะได้รับบริการออกโฉนด ซึ่งในประเด็นนี้ชาวบ้านก็ได้ยอมรับผิด แต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ยังไม่ได้ดำเนินการใดๆ แต่กลับให้ชาวบ้านทั้งหมด ไปยื่นคำขอใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งก็อาจถือได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าว การที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่กระทำเช่นนี้ ก็ถือว่าการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพในการจัดการโดยใช้วิธีผสมผสาน คือการแก้ปัญหาร่วมกัน (แบบชนะ-ชนะ) ดังนั้นในช่วงเวลานี้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จึงยังไม่เกิดความรุนแรงมากนัก

ภายหลังเหตุการณ์จากปี พ.ศ. 2527 จนถึงปี พ.ศ. 2539 ปัญหาความขัดแย้งก็ยังมี การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และชาวบ้านพรสวรรค์ ในการดำเนินการขออนุญาตทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติด้วยดี แต่ในระหว่างดำเนินการที่ยังไม่แล้วเสร็จนั้น ได้เกิดมีราษฎรอีกหลายกลุ่มเข้ามาบุกเบิกและตัดไม้ในบริเวณข้างเคียงของหมู่บ้านพรสวรรค์ ดังที่ผู้วิจัยเคยกล่าวไว้แล้วส่วนหนึ่งในเนื้อหาลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ต้องดำเนินการจับกุมทั้งหมดรวมถึงชาวบ้านของหมู่บ้านพรสวรรค์ จำนวน 47 คนด้วย ชาวบ้านจึงเริ่มเกิดความไม่พอใจอีกครั้งในการจับกุมครั้งนี้ แต่ภาครัฐก็ได้ไกล่เกลี่ยโดยกล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติเหตุ นั้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ก็เปรียบเสมือนตัวแทนภาครัฐในการถืออำนาจกฎหมายรักษาป่า หากละเว้นไม่จับกุม ชาวบ้านหมู่บ้านพรสวรรค์พร้อมกับผู้บุกรุกอื่นที่เข้ามาบริเวณใกล้เคียง ก็อาจจะถือได้ว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นผู้เลือกที่จะปฏิบัติ แต่ก็จะมีกลุ่มบุคคลอื่นๆ เข้าไปบุกรุกบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ จนทำให้ทรัพยากรป่าไม้สูญหายไปจนหมด และเล็งปัญหาที่กลุ่มบุคคลอื่นจะขอเลียนแบบอย่าง ชาวบ้านพรสวรรค์ก็เป็นได้ เมื่อชาวบ้านรับรู้เช่นนั้น ความไม่พอใจที่เกิดขึ้นจึงลดลง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการจัดการความขัดแย้งของเหตุการณ์นี้ คือการใช้วิธีการประนีประนอม ที่นับได้ว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจมากในช่วงเวลาดังกล่าว โดยที่ยังไม่เกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งอย่างรุนแรงขึ้น

4.4.2 การจัดการความขัดแย้งในช่วงที่สอง (พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2542)

การจัดการความขัดแย้งให้ช่วงนี้ เป็นการจัดการต่อเนื่องจากในช่วงแรก แต่จะมีประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่เพิ่มเข้ามาจากช่วงแรก ที่ทั้งสองฝ่ายมีการจัดการแบบประนีประนอมแล้ว และชาวบ้านก็มีท่าทีโอนอ่อนผ่อนตามในวิธีการจัดการดังกล่าว แต่ก็ยังไม่มีการแก้ไขใดที่ออกมาเป็นรูปธรรมจาก ชาวบ้านจึงมีการต่อสู้กับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยยังอาศัยหน่วยงานของทางภาครัฐอื่นๆ อยู่ แต่การไม่ได้รับการตอบสนองกลับมา ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความไว้วางใจในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐลดลงจากมุมมองของชาวบ้าน จนเมื่อ ปี พ.ศ. 2541 จากที่ไม่เห็นความคืบหน้าใดๆจากหน่วยงานภาครัฐ ชาวบ้านได้มีการเข้าร้องเรียนต่อองค์กรอิสระ (สภาพทนายความภาค 5) ซึ่งก็เข้ามาทำหน้าที่ต่อสู้ให้ฝ่ายชาวบ้าน และต่อมาเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้ประสานกับชาวบ้านเพื่อเกลี้ยกล่อมให้ชาวบ้านรับสารภาพตามคำฟ้อง เพื่อที่จะสามารถดำเนินเรื่องขอเข้าใช้พื้นที่ในการทำประโยชน์ได้ และกรณีที่ชาวบ้านรับสารภาพจะทำให้สามารถบรรเทาโทษลงถึงหนึ่ง จากข้อมูลเป็นการแสดงให้เห็นว่าในประเด็นนี้ภาครัฐพยายามใช้วิธีการประนีประนอมอีกครั้งในการจัดการความขัดแย้งในช่วงนี้ และก็ได้ประสบผลสำเร็จโดยชาวบ้านทั้งหมด ยอมรับสารภาพตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่ต่อมาชาวบ้านก็ไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิมได้ แต่ชำระยังถูกศาลบังคับคดีให้จำเลยและบริวารออกจากพื้นที่ดังกล่าว

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ภาครัฐก็มีการแสดงตัวออกมาดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอีกครั้ง โดยแจ้งให้ชาวบ้านยื่นเอกสารเพิ่มเติมในการขออนุญาตขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่ แต่ชาวบ้านก็ได้รับทราบว่าจะไม่สามารถอนุญาตให้ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิมได้ แต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ได้แจ้งว่า ได้หาวิธีการแก้ไขปัญหามาแล้ว โดยการจัดหาพื้นที่รองรับใหม่ให้ชาวบ้านเข้าอาศัยทำกินได้ ซึ่งการกระทำนี้เองแสดงให้เห็นว่ารัฐใช้การจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอมอีกครั้งหนึ่ง แต่จากเหตุการณ์ที่ภาครัฐทำให้ชาวบ้านเกิดความผิดหวังในการดำเนินการที่ไม่ประสบผลสำเร็จดังที่ได้แจ้งไว้ ทำให้ชาวบ้านมีข้อแม้ในการจัดการครั้งนี้ ที่ให้ป่าไม้จัดสรรที่ในพื้นที่รองรับใหม่โดยต้องไม่ขัดกับมติของสภาตำบลช่วงเปา และต้องช่วยเหลือทางด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อชดเชยที่ชาวบ้านได้เคยสร้างไว้ในพื้นที่เดิม ซึ่งเหตุการณ์นี้เองที่เป็นจุดเปลี่ยนของภาครัฐที่ เปลี่ยนวิธีการจัดการ โดยใช้อำนาจในการบังคับคดีให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าประสิทธิภาพการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีดังกล่าวนี้ ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งลดลง แต่กลับยังทวีความไม่พอใจในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง โดยที่ความรู้สึกของชาวบ้านนั้น เหมือนถูกหลอกจากวิธีการจัดการแบบประนีประนอมในครั้งก่อนๆ ที่ผ่านมา

4.4.3 การจัดการความขัดแย้งในช่วงปัจจุบัน (พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2553)

สำหรับการจัดการความขัดแย้งในช่วงปัจจุบัน นับได้ว่ามีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งน้อยที่สุด นับตั้งแต่เกิดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ เนื่องจาก ภาครัฐเลือกที่จะใช้อำนาจกฎหมายในการเป็นทางเลือกในการจัดการแต่เพียงวิธีเดียว เพราะเชื่อว่าคนไม่มีบุคคลใดสามารถที่จะอยู่เหนือกฎหมายได้ หากมองแต่ผิวเผินในการจัดการความขัดแย้งในรูปแบบนี้อาจจะทำให้ปัญหาสิ้นสุด แต่จากการศึกษา พบว่า ปัญหาความขัดแย้งไม่ได้หมดไป แต่เป็นการผลักดันในมิกลุ่มบุคคลอื่นที่หวังผลประโยชน์ แฝงตัวเข้ามาและใช้ชาวบ้านเดิมเป็นเครื่องมือผลักดันให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น และเกิดปัญหาในประเด็นอื่นที่ใช้หยิบยกเป็นข้ออ้างในการอยู่อาศัยในพื้นที่อยู่ไม่ถูกต้องต่อไป

จากประสิทธิภาพการจัดการความขัดแย้ง ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นปัจจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ มีดังต่อไปนี้

1) การช่วยเหลือของภาครัฐ เช่น การประนีประนอม จัดสรรพื้นที่ ชะลอการบังคับคดี การให้ชาวบ้านทำงานใช้หนี้

หลังจากที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านได้ส่งหนังสือถึงหน่วยงานรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือและระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยมีการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อช่วยเหลือเรื่องที่ดินทำกิน ในการนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 (มูลนิธิกระเจา, 2554) กรณีปัญหาที่ดินทำกินของชาวบ้าน 47 ราย ในพื้นที่ มีการมอบหมายให้ป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่ รับไปดำเนินการแก้ไขปัญหาในการจัดหาที่ดินทำกินแก่ราษฎรต่อไป เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ ทางด้านกรมป่าไม้ก็ได้มีการสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมจัดสรรที่ดินให้แก่ชาวบ้านทั้ง 47 ราย ผลจากการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ชาวบ้านยังไม่ต้องย้ายออกจากพื้นที่จนกว่าทางกรมป่าไม้จะสามารถหาพื้นที่ทำกินใหม่ได้ โดยมีข้อตกลงระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐว่าจะไม่มีการขยายพื้นที่ออกไปจากเดิม

แต่หลังจากนั้นพบว่ามีชาวบ้านกลุ่มใหม่ได้เข้ามาบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนที่มีระยะห่างจากพื้นที่บ้านพรสวรรค์ประมาณ 2 กิโลเมตร และได้ถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาดำเนินการจับกุม ซึ่งชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวก็ได้อ้างว่าจะต้องจับชาวบ้านบ้านพรสวรรค์ด้วย ทำให้ปัญหาความขัดแย้งกลับครุ่กันขึ้นอีก และทางเจ้าหน้าที่ก็ได้ดำเนินการจับกุมชาวบ้านบ้านพรสวรรค์ เพื่อป้องกันชาวบ้านกลุ่มอื่นๆ เข้ามาบุกรุกพื้นที่เพิ่มเติม

ผลจากการจับกุมทำให้ชาวบ้านบ้านพรสวรรค์ถูกดำเนินการฟ้องร้องและดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและคดีอาญา ซึ่งภาครัฐได้ส่งตัวแทนเข้าเจรจาช่วยเหลือ และให้ชาวบ้านยอมรับสารภาพเพื่อจะได้ลดโทษ ทำให้ชาวบ้านยอมทำตามและได้รับการประนีประนอมให้รอลงอาญา ส่วนคดี

แพ่งนั้นชาวบ้านต้องชดใช้ค่าเสียหาย ตามที่กรมป่าไม้ได้เปรียบเทียบปรับเป็นค่าแรงงานปลูกต้นไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนสัปดาห์และ 1 วัน เป็นระยะเวลา 52 สัปดาห์ เพื่อแทนค่าปรับ ในขณะที่มีชาวบ้านที่ยอมทำตามและใกล้จะสิ้นสุดการเปรียบเทียบปรับแล้ว จำนวน 12 ราย

2) การร่วมมือกันขององค์กรภาครัฐและชาวบ้านในพื้นที่

ภายหลังการถูกฟ้องร้องและอยู่ในระหว่างการบังคับคดีนั้น ได้มี แกนนำชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นในตำบลช่วงเปาได้มีการรวมตัวกันจัดตั้ง คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลภายในชุมชนและช่วยสอดส่องดูแลช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนจอมทองทั้งจากฝีมือของคนในชุมชน บุคคลภายนอก รวมทั้งนายทุนจากภายนอกพื้นที่ ในการร่วมมือที่เกิดขึ้นนี้จะเห็นได้จากแต่ละหมู่บ้านได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมอบรมการดูแลรักษาป่ากับหน่วยป่าไม้ห้วยใจ ซึ่งทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ป่าจอมทอง ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าวิธีการที่ชาวบ้านและรัฐร่วมมือกันในการจัดการดูแลป่าร่วมกันนี้ จะทำให้ลดการขัดแย้งได้มาก เนื่องจากปัญหาเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายที่ดินทำกินของชาวบ้านเป็นเรื่องที่อ่อนไหว มีกระกระทบกระทั่งกับเจ้าหน้าที่รัฐเสมอมา ดังนั้นการร่วมกันในการจัดการจึงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในเวลา

3) การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ในการจัดการปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ อีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ไม่ขยายและลุกลามไปยังพื้นที่ส่วนอื่นของป่าสงวนแห่งชาติจอมทอง ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนอย่างต่อเนื่องเพราะชาวบ้านไม่กลัวการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีความเด็ดขาดในการบังคับใช้กฎหมาย แต่เมื่อเกิดการบุกรุกขยายพื้นที่มากขึ้นก็ทำให้เจ้าหน้าที่มีการดำเนินการประชุมและมีมติให้ดำเนินการจับกุมชาวบ้านทุกคนที่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจอมทอง (บันทึกการประชุม เรื่องการดำเนินการกับชาวบ้านในพื้นที่ป่าจอมทอง, 2541) ทำให้ชาวบ้านที่กำลังบุกรุกพื้นที่อยู่ รวมทั้งที่กำลังดูท่าที ต้องหยุดการบุกรุก เนื่องจากกลัวการถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุม ผลจากการเอาจริงเอาจังของเจ้าหน้าที่รัฐนี้ทำให้มีผลต่อการขยายตัวของปัญหาการบุกรุกพื้นที่ใกล้เคียงที่มีแนวโน้มจะเลียนแบบชาวบ้านพรสวรรค์

4.4.4 ผลของการจัดการความขัดแย้ง

สืบเนื่องจากประสิทธิภาพของการจัดการความขัดแย้ง ที่ยังไม่บรรลุผลสำเร็จในการจัดการความขัดแย้ง เนื่องด้วยปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ส่งผลทำให้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเกิดความยืดเยื้อยาวนาน และเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ทรัพยากรป่าไม้ มีผลพวงจากการที่ยังหาข้อสรุปของปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ โดยกระบวนการจัดการของภาครัฐที่ขาดความเอาใจใส่ในมิติของชุมชน มุ่งเน้นเพียงการจัดการโดยใช้หลักนิติศาสตร์ และวาทศาสตร์ในการเข้ามาควบคุมทรัพยากร จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งเพียงเพราะการยึดถืออำนาจตามกฎหมาย การจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นการให้ทรัพยากรอยู่อย่างธรรมชาติ ไม่ควรมีปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง และมองว่ามนุษย์คือส่วนเกินในป่า ถ้ามนุษย์เข้าไปอยู่ในป่าก็ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากป่าแน่นอน อันจะมีผลต่อระบบนิเวศน์ในอนาคต ส่วนชาวบ้านยึดถือการเข้าอาศัยอยู่ โดยไม่พยายามสนใจในปัจจัยภายนอกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่มีกลุ่มผู้หวังผลประโยชน์แอบแฝงเข้ามาให้ตนเองเป็นเครื่องมือ เพื่อพยายามเรียกร้องกล่าวอ้างสิทธิของคนในชุมชน โดยพยายามขัดขืนต่อกฎหมายโดยถือว่ากฎหมายนั้นมาทีหลังสิทธิชุมชนมาก่อน รวมถึงความไม่เข้าใจกันระหว่างทั้งสองฝ่าย ซึ่งความคิดเช่นนี้จึงก่อให้เกิดการปะทะของแนวคิดที่ชัดเจน

จากข้อสรุปผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าจากภาวะกดดันทั้ง 2 ฝ่ายมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของแต่ละฝ่ายทำให้เกิดการปิดกั้นทางความคิดและการยึดติดกับฝ่ายของตนเองมากเกินไป ทำให้ข้อมูล และเหตุผลที่มีในแต่ละฝ่ายเพียงพอที่จะนำมาประหัดประหารกันเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในความคิดของตน

จากการศึกษาลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ปัจจัยและกระบวนการ รวมไปถึงประสิทธิภาพและผลของการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง ของบ้านพรสวรรค์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งในพื้นที่นี้มีการใช้แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่ถูกปรับเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา โดยในระยะเวลาเริ่มแรกของการเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ทั้งสองฝ่ายต่างก็ยังมี การประสานความร่วมมือกันในการหาทางออกของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามแนวทางของ R.Chin and K.D. Benne (1976, อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2545.) ในรูปแบบที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผล (Empirical-rational Strategies) โดยพบว่า ชาวบ้านมีการตอบสนอง และมีความสนใจเข้าร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเมื่อทราบว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกับพวกเขา ดังจะเห็นได้จากในช่วงแรกของการประสานงานระหว่างกันในการหา

ทางแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้มีการแจ้งให้ชาวบ้านเข้าไปยื่นเอกสารขออนุญาตใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เอง ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือในการยื่นขอทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกิน ปัญหาคือความขัดแย้งที่มีในช่วงเวลาดังกล่าวจึงไม่เกิดการต่อต้าน และความรุนแรงนัก แต่กลับมองให้เห็นถึงการประนีประนอมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ระหว่างกัน แต่ในทางกลับกันเมื่อชาวบ้านเริ่มรู้สึกถึงความไม่ไว้วางใจในการแก้ไขปัญหของทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ออกไป โดยหลังจากที่เข้ายื่นขอทำประโยชน์ในพื้นที่ทำกินแล้ว ชาวบ้านก็ยังไม่สามารถเข้าอยู่อาศัยในพื้นที่ได้ และไม่มีควมคืบหน้าใดๆ ในการดำเนินการดังกล่าว จึงทำให้ชาวบ้านเกิดการต่อสู้โดยวิธีการต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น เช่น การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อภาครัฐในหน่วยงานอื่น หรือร้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรอิสระ เป็นต้น จากจุดนี้เองทำให้ผู้วิจัยพบว่า ในทางกลับกันหากชาวบ้านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจริงแล้ว ชาวบ้านย่อมจะแสดงพฤติกรรมในเชิงต่อต้านและขัดขวางกับการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นความต้องการของฝ่ายเจ้าหน้าที่ป่าไม้ นั่นเอง ซึ่งจากผลการศึกษาเองก็เป็นที่ไปตามรูปแบบที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า การจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ศึกษา ยังมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงโดยใช้อำนาจ (Power-coercive Approaches) เกิดขึ้นด้วย โดยหลังจากที่ชาวบ้านเริ่มมีการต่อสู้ และพฤติกรรมต่อต้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้จึงได้เปลี่ยนวิธีการจัดการกับความขัดแย้งโดยใช้อำนาจกฎหมาย เพื่อบีบบังคับให้ชาวบ้านออกไปจากพื้นที่แทนวิธีการประนีประนอมไกล่เกลี่ย ซึ่งก็สอดคล้องกับรูปแบบดังกล่าวข้างต้นที่ว่า รูปแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะบีบบังคับให้อีกฝ่ายยอมรับซึ่งการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ความกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้กำลัง กฎหมาย แต่สำหรับในพื้นที่นี้ ผู้วิจัยมองว่าการเปลี่ยนแปลงโดยการใช้อำนาจเป็นไปได้น้อย เนื่องจากมีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ การต่อสู้โดยชาวบ้าน และกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งต้องการผลประโยชน์แอบแฝงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงทำให้วิธีการใช้อำนาจดังกล่าว กลับทวีความขัดแย้งในพื้นที่มากขึ้น จากสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบันที่ผู้วิจัยพบจากการศึกษานั่นเอง

4.5 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้ง

จากผลการศึกษาของผู้วิจัย ทำให้ทราบข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าจอมทอง ผู้วิจัยจึงได้ประมวลมาเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งได้ดังนี้

4.5.1 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงนโยบาย

1) แนวทางการจัดสรรที่ดิน เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินจึงทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นรัฐควรมีแนวทางการจัดการที่ดินให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับระบบนิเวศ รัฐควรออกโฉนดที่ดินในลักษณะที่ดินของชุมชน (ภาคผนวก ง) โดยที่ดินดังกล่าวยังเป็นของรัฐอยู่ ชุมชนจะเป็นผู้นำมาจัดการร่วมกัน เพื่อให้ชาวบ้านที่ขาดแคลนที่ดินทำกินได้มีที่ดินเป็นของตนเอง แม้ว่าจะได้สิทธิครอบครองแต่จะจำหน่ายสิทธิไม่ได้ เว้นแต่จะสืบทอดสิทธิในการใช้ที่ดินทำกินดังกล่าวภายในครอบครัวเดียวกัน โดยอาจจะนำหลักการของการจัดสรรสิทธิทำกินของเกษตร (สทก.) มาใช้ซึ่งมีความใกล้เคียงกัน โดยอาจจะจัดสรรพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมแบ่งให้ชาวบ้านที่ขาดแคลนคนละ 1-2 ไร่ เพื่อให้เพียงพอต่อการทำกิน แต่จะต้องมีเงื่อนไขให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ และมีระบบการให้ปลูกต้นไม้หัวไร่ ปลายนา เป็นต้น

2) การเช่าพื้นที่สวนป่า ในกรณีที่รัฐไม่สามารถจัดสรรที่ดินทำกินให้ชาวบ้านได้ เพราะอาจจะขัดแย้งกับข้อกฎหมาย หรือกฎระเบียบต่างๆ อาจจะมีการปรับเป็นการให้เช่าพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนได้เข้ามาเช่าทำกินในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ชาวบ้านได้อาศัยอยู่เขตป่าจะเป็นการให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นเจ้าของและช่วยดูแลป่าไปด้วย ส่วนอัตราค่าเช่าป่านั้นอาจประยุกต์ใช้วิธีการแบบการเช่าป่าเสื่อมโทรม ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507 (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2553)

4.5.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงพื้นที่

1) กำหนดเขตพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่หมู่บ้านไม่ให้ขยายเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่ามากกว่าที่เป็นอยู่ โดยผู้นำหมู่บ้านและหน่วยงานของรัฐจะต้องร่วมมือกันในการสำรวจและกำหนดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติให้ชัดเจน พร้อมทั้งมีเครื่องหมายในการบอกเขต เช่น การทำป้ายประกาศ การปักหลักเขต หรือหมุด เพื่อไม่ให้ชาวบ้านขยายพื้นที่ออกไปกว่าเดิม แล้วให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใช้แผนที่ และระบบพิกัดดาวเทียม (GPS) มากำหนดเขตพื้นที่เชิงประจักษ์ต่อชุมชนและผู้บุกรุกด้วย

2) วางแผนการใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าและสร้างสรรค์ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีข้อมูล การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่ออนาคตเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าให้กลับมาสมบูรณ์ รวมทั้งบ้านเรือนของชาวบ้านควรจะมีการจัดการให้เป็นระเบียบ ปรับปรุงให้สภาพแวดล้อมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสม คุ้มค่าที่สุด และส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่เป็นพิษและเป็นอันตรายต่อระบบ

นิเวศของป่าดั้งเดิม แต่ทั้งนี้ให้ประสานหน่วยงานในภาครัฐและเอกชนด้านการตลาด เพื่อรองรับการจัดจำหน่ายและประกันผลผลิตด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอีก

4.5.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงปฏิบัติ

1) การประชุมเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเป็นการเฉพาะ เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีผู้เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน การประชุมเพื่อหาแนวทางในการจัดการพื้นที่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นการทำให้ทราบข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไร สาเหตุมาจากอะไร ความต้องการของแต่ละฝ่ายเป็นอย่างไร และวิธีการที่จะแก้ปัญหาจะมีอะไรบ้าง แนวทางการประชุมนี้อาจจะเป็นการประชุมโดยเชิญทุกคนที่เกี่ยวข้องมาเข้าร่วม หรือจะจัดประชุมในลักษณะตัวแทน และอาจมีการกำหนดมติหรือข้อสรุปในการประชุมด้วย

2) การออกกฎระเบียบที่ทำให้ทุกฝ่ายยอมรับได้ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่จำกัด การสร้างกฎที่จะควบคุมพฤติกรรมเพื่อไม่ให้เกิดการใช้ทรัพยากรมากเกินกว่าขีดการรองรับเป็นสิ่งสำคัญจำเป็น แต่ในปัจจุบันกฎระเบียบต่างๆถูกกำหนดจากอำนาจรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม และปัญหาที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่ความขัดแย้งในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นการมีกฎระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จริงจะเป็นแนวทางที่ยอมรับได้

3) การเลือกตัวแทนของแต่ละฝ่ายเพื่อเป็นผู้หาข้อสรุปในกรณีที่มีข้อขัดแย้ง การที่แต่ละฝ่ายกำหนดตัวแทนในการเจรจาข้อขัดแย้งนั้นจะช่วยทำให้การประชุมหารือเพื่อแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้นและไม่ทำให้ปัญหาเกิดการบานปลาย รวมทั้งจะทำให้สามารถข้อยุติ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่รวดเร็วขึ้น โดยตัวแทนของแต่ละฝ่ายจะต้องเป็นผู้ใหญ่ หรือผู้นำชุมชนที่มีวุฒิภาวะ มีอำนาจในการตัดสินใจ เป็นการจัดการปัญหาโดยใช้สถาบันชุมชนในการจัดการ